mülkiyeliler birliği dergisi

YIL 1968

SAYI 12

İÇİNDEKİLER

PROF. DR. MÜBECCEL BELK KIRAY
İkinci Beş Yıllık Plânda Köy ve Köylü Sorunu 2

BİRLİK FAALİYETLERİ 6

KÂMİL ERDEHA
Anayasa Açısından Memurin Muhakematı Kanunu 8

NURİ ALAN
Danıştay Üyelerinin Seçilmeleri 11

AYHAN AÇIKALIN
Türkiye'de İktisadî Devlet Teşekkülleri Yönetim Kurulları 16

MUZAFFER UYGUNER
Gelişmekte Olan Ülkelerde Nüfus Sorunu ... 20

MÜLKİYELİ BİR SANATÇI 23

SİTE ÇALIŞMALARI 24

İSMAİL GÜZELİŞ
Batı Dünyasının Dengesini Bozan Olayların Gerçek Nedeni : Baskı Grupları 26

(3) AYIN KONULARI
Çekoslavakya Olayı ve Emperyalizmin Öbüryüzü - II. Kennedy Olayı, Zenci Çatışmaları ve Amerika 29

GRUP SİGORTAMIZDA YENİ BİR ADIM 31

Fark İmtihanı Yönetmeliği - Olaylar - Kaybettiklerimiz - Kitap Sayfası - Spor.

Sayın Okurlar

Bu sayımız meslek konularına ön vermiş bulunuyor.

Birliğimizin giriştiği büyük çabada meslek mensuplarımıza seslenişleri dikkatinize sunarken, elde edilen neticeleri ve istifadeye açılan bölümleri de sevinçle sizlere duyuruyoruz.

Daima daha iyiye ve daha ileriye..

Sevgiler ve saygılar Sayın Okurlar.

MÜLKİYELİLER BİRLİĞİ

İkinci Beş Yıllık Plânda
KÖY VE KÖYLÜ SORUNU

Prof. Dr.
Mübeccel Belk KIRAY
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Türkiye gibi yarı feodal toplum yapısından modern sanayileşmiş, şehirleşmiş bir toplum yapısına geçmekte olan bir ülkede köyde ve kırsal bölgede yer alan değişiklikler, bunların bilinçli bir çaba ile düzenlenmesi, yani plânlanması özel bir önem taşır. Çünkü feodal toplum esas itibariyle organik enerjinin üretime hakim olduğu tarıma dayanan bir toplum düzenidir. Bu temel gerektiği gibi değişmeden, toplumun bütününde temel yapı değişiklikleri yer alamaz.

Türkiye'de kırsal yapı, genellikle kendi kendine yeten, çok sınırlı bir üretim fazlası yaratabilen, çok az farklılaşmış ve örgütleşmiş, izole bir halden, üretim fazlasını pazar ekonomisi seviyesine çıkarmış, hem örgütler hem de ilişkiler bakımından farklılaşmış, şehirlerle fonksiyonel olarak bütünleşmemiş bir kırsal yapıya geçmektedir. Plân bu geçici hızlı ve az zahmetli, kontrollü bir şekilde gerçekleştirmeğe yöneltmek zorunluğundadır.

Bunun için önce, ilk yapı ile varılacak yapının iyice teşhisi, geçişi sağlayan oluşumların bugünkü durumunun anlaşılması ve sonra hızlı ve düzenli değişmeler için tatbik edilecek politikaların tesbiti gelir. Burada hemen, köyde ve tarımda değişiklik feodal yapının temel özelliklerinin değişikliği olduğu için, insan münasebetlerinde de temel değişiklikler gerektireceğini, onun için bilinçli müdahelenin en çok bu sorunlarda direnme ile karşılaşacağını söylemek hiç yanlış olmaz.

Böyle değişmede çok nazik bir durumu olan köy ve köylü sorunları, birinci ve ikinci plânda birbirinden çok farklı şekilde ele alınmıştır. Birinci plânda köy sorunu ile ilgili görüşlerimizi daha önceki bir yazımızda açıklamıştık - «On Certain Aspects of Social Planing in the First Five Year Plan», **Planıng ın Turkey,** ODTÜ Neşriyatı, 1967 -. Kısaca yapısal değişmeden bahsedildiği halde ne ilk yapı ne de değişme sonunda varılacak yapı üzerinde hiç bilgi verilmeden, hiç gerçekci olmayan bir şekilde toplum kalkınması başlığı altında, epey romantik değişme çabaları söz konusu edilmekte idi.

İkinci plân, bugünkü kırsal yapının sosyo - ekonomik yönleri ve değişme sorunları üzerinde doğru ve isabetli teşhislerle durumu tesbit etmiştir. Bu bakımdan birinci plândan daha olgundur. Fakat düzenli gelişmeyi getirecek politikalar bakımından birinci plândan daha isabetsiz, silik ve cesaretsizdir. Bizim görüşümüze göre, daha sonraları ikinci plânı köy ve köy sorunları yönünden okuyacak olanlar durumu tesbit eden teknisyenlerin bilgisi ve anlayışı ile plân politikasını empoze eden siyasal karar verme gücünü ellerinden tutan gurupların aynı seviye ve düşüncede olmadığını ve bir bakıma bu uyuşmazlıklarda plânlamanın buhranlı günler geçirdiğini anlayacaktır.

İkinci plânda köy sorunlarının ilkini, en önemlisi olan, toprak - insan ilişkileri teşkil etmektedir. Toprak dağılımı, teknoloji, yani makina, sulama, gübreleme ve benzerleri, kredi pazarlama, kadastro ve tapulama sorunları önce ele alınmaktadır. Bunların hepsinin pazar ekonomisine açılan şehirler ve sanayi ile fonksiyonel ilişkiler kuran yeni bir kırsal yapının gelişmesi ile ilgilileri açıklanmıştır. Oldukça etraflı bir şekilde bu konudaki düzensizlikler ve nedenleri gösterilmiştir.

Tarımda insan gücü ve işsizlik, bu gücün kalitesini yükseltecek eğitim ve sağlık konuları ilk büyük sorun gurubunu takip etmektedir.

Kırsal bünyeyi feodal, izole bir toplum olmaktan kurtarmaya başlayacak ve bütün diğer değişmelere temel teşkil edecek enfrastrüktür unsurları yol, su, elektrik, posta servisi ve devlet hizmetleri koordinasyonu en son grup olarak ele alınmıştır.

Ben bu sorunların incelenmeğe plânın ele alış düzeninin tersinden başlıyacağım.

Yol ve su, özellikle içecek su ihtiyacı ve devlet hizmetleri (buna okulu da eklemek gerekir) elbette değişmenin başlıyacağı ilk yerdir. Fakat değişme daha ileri gitmez burada kalırsa fonksiyonunu kaybetmeğe mahkûm olur. Kabul etmek gerekir ki şimdiye kadar çok kimselerin aklından köylerin gelişmesinden anlaşılan tek yön olmuşlar ve hem köylülerin hem de idarecilerin aklında anlamsız tekerlemeler haline gelmişlerdir. Onun için çok defa temelde olmalarına rağmen insanın dikkati yol ve su ihtiyacı üzerinde kalmış, meselelerin daha iyi anlaşılmasına başka değişmelerin getirilmesi için çaba sarfedilmesi gerektiğine inanılmasına mani olurlardı.

Genellikle idarecilerin ya da siyasal örgüt üyelerinin yaptığı gibi köylünün kendisine neye ihtiyacı olduğu sorulduğunda hemen yolumuz, suyumuz yok diye başlamakta ve istekleri ora-

da bitmektedir. Bu hal o kadar mekanikleşmiştir ki, başka konulardaki araştırma anketlerinde köylülerimize sorunlarında bahsetme fırsatı vermek için bu tertip soruları hiç değilse başka şekilde sormak gerekmektedir. İkinci plânda bu sorunların insan - toprak ilişkilerinden sonraya alınmış olmalarını bu yüzden memnunlukla karşılıyoruz.

Tarımda ve köyde nüfus ve işçi gücü sorunu da birinci plândan biraz daha rasyonel bir şekilde ele alınmıştır. Hissedilen mevsimlik ve gizli işsizlik baskısının nedenlerine göre bu baskıyı hafifletme çabaları gösterilmektedir. İlk neden yeni teknoloji ve yeni pazar ürünlerinin bir çoğunda artık eskisi kadar çok sayıda ve yıl içersinde uzun zaman emeğe ihtiyaç olmamasıdır. Buradan plân tarımda çalışan nüfusun bir kısmının belirli bir düzende tarım dışı sektörlere aktarmak gerektiğini kabul etmektedir. Fakat hangi sanayi kollarına ve servislere hangi hızla nasıl bir koordinasyonla aktarılacağı hususunda hiç bir şey söylememektedir. Buna mukabil şehre gidecek nüfusun köyde eğitileceğinden bahsetmektedir. Bu hali ile plân ülkenin en çetrefil sorunlarından birini münakaşa etmekten kaçınmaz görünmekte, hem de çok hafif bir çözüm tarzı göstererek meselenin öneminin farkında olduklarından şüphe ettirmektedir.

İkinci plânın en göze çarpan başarısı toprak - insan ilişkileri yönünden ülkenin durumunu oldukça açık bir şekilde tesbit etmiş olmasıdır. Toprak, feodal toplumun bir numaralı servet ve kudret kaynağı olduğu için en önemli değişiklikler ve temel çatışmalar toprak - insan ilişkilerinin değişme süresinde ortaya çıkmaktadır. Onun için bu konudaki münakaşamız biraz daha uzun olacaktır.

Plân, durumu tesbit ettiği sahifelerde Türkiye'de tarım işletmelerinin yüzde 72,60 mal sahiplerinin elinde olduğunu, öbür taraftan bu işletmelerin yüzde 66,50'sinin 200 dekardan küçük bulunduğunu göstermektedir. Teknolojik gelişmelerden ise en büyük payı (yüzde 80 kadarını) elli dönümden fazla toprağı olanlar almaktadır. Öte yandan tarım kredilerinden Ziraat Bankasından yararlanan işletmelerin yüzde 50'den fazlası ortalama 296 TL. sı, yüzde 25'i 700 TL. sı, yüzde 0,003 ise ortalama 626.000 TL. sı aldığını göstermektedir. Diğer kelimelerle, işletmelerin pek büyük bir çoğunluğu doğru dürüst bir kredi alamamıştır. İşletmeler gelir bakımından değerlendirildiğinde ise 50 dekara kadar olanlar fert başına 485, 200 dekara kadar olanlar 1.117 TL. sı gelir sağlamaktadır. 200 dekarın üstü ise hemen 7.417 TL. sına çıkmakta, 1.000 dekardan daha büyük olan işletmeler ise fert başına yılda 49.750 TL. sı gelir getirmektedir.

Bu rakkamlar gözönüne alındığında toprak mülkiyeti bakımından Türkiye'de hem büyük toprak sahipliğinin hem de küçük toprak sahipliğinin mesele olduğu ortaya çıkar. Büyük toprak sahipliği bölgelerinde tamamiyle ücretli tarım işçisi haline dönüşmüş köylülerimizin sorunları herkes tarafından bilinir. Buna rağmen bu soruna plânın hiç bir yerinde değinilmemiştir. Sayıları hakkında bile bilgi verilmemiştir. Büyük işletmelerin adedi, hacmi pek anlaşılamamaktadır. Büyük toprak sahipliği ve ücretli tarım işçisi probleminin bu kadar göze batar bir şekilde ele alınmamış olmasını ihmâl edilmiş olmakdan çok siyasal bir endişe ile zikredilmemiş saymaktayız.

Mamafih Türkiye'de toprak hukuku tam bir kargaşalık içindedir. İkinci plânın çeşitli yerlerinde de işaret edildiği gibi toprağın mülkiyet durumu hukukî yönden kesin ve açık bir şekilde tesbit edilemez. Cumhuriyet Hükümeti, Osmanlı İmparatorluğundan belirli bir toprak mülkiyeti düzeni devralmamıştır. O zamandan beri değişen insan - toprak ilişkilerine göre, kişilerin toprak tasarrufları bambaşka biçimlere girmiş, fakat bunlara geliştirici ya da statüskoyu tesbit edici hiç bir düzen getirilmemiştir. Dolayısıyla Türkiye toprak ve arazi ihtilaflarının en çok olduğu memleketlerden biridir. Her iki plânda bu sorunun karşısına kadastro ve tapulama faaliyetlerini artırmak teklifleri ile çıkmaktadırlar. Belki de tapulama ve kadastro bütün tarımsal reformların en basiti, sadece mali ve teknik imkânlara bağlı değişik menfaat gruplarına dokunmayacak bir faaliyet gibi göründüğündendir.

Oysa ki en kaba bir gözlemle dahi köylerin müşterek malı, mer'aların, ormanların, birinci dünya harbinde ülke dışına göçenlere (Ermeni, Rum, Saray mensupları) ait çiftliklerin nüfuslu şahıslar ya da ilk önce makina elde eden çiftçilerce geniş ölçüde sürülerek işletildiğinin çok bilindiği bir memlekette tapulama ve kadastro için para, teknik ve iyi niyetin yetmiyeceği düşünülmelidir. Örneğin Çukurova'da küçük toprak sahibi nisbeten izole köylerin kadastrosu tamamlanmış olduğu halde, büyük toprak sahipliğinin hakim olduğu yerlerde kadastroya göze batar bir halde hiç dokunulmamıştır.

Bizce toprak mülkiyetinin önce bugünkü halini tesbit edecek hukuk çalışmalarına girişmek ya da ülkede kadastro faaliyetinin bitmesini beklemek toprak - insan ilişkilerinin çok daha karışık hale gelmesini istemekten ve bir şey yapmamaktan bir farkı yoktur. Çünkü statüsko denen şey aslında sabit bir şey olmayıp bazı küçük grupların çıkarına daima değişen bir toprak düzenidir.

Ülkemizde genellikle küçük toprak sahipliğinin hakim olduğu ileri sürülerek toprak reformunun anlamsızlığından bahsedilir. Tarımın modernleşmeğe doğru gitmesi ile yani makinalaşması ve piyasaya sürülecek ürün yetiştirmesi ile kendi kendine yeten bir tarım ekonomisinin küçük toprak mülkiyeti tarzı tamamiyle değişmektedir. Son derece düşük bir gelir seviyesinden başlaması gereken bu değişme küçük toprak sahipleri için çok zor çözümler gerektiren yeni toplumsal ilişkiler doğurmaktadır.

Her şeyden önce, böyle düşük bir gelirle modern tarıma geçmeğe çalışan küçük işletmelerin bir çoğu belirli bir devre sonunda topraklarını kaybetmekte ve büyük gruplar halinde topraksızlaşmaktadırlar. Plân, durumu tesbit ederken böyle bir oluşumdan bahsetmemektedir. Bi-

zim gözlemlerimiz 200 dönümün altındaki her işletmenin toprak mülkiyetini kaybetme tehlikesi ile karşılaşabileceğini göstermiştir. Ayrıca yirmi yıl kadar bir zaman içersinde modern tarıma geçerken köylülerimizin yüzde 20'den fazlasının topraklarını kaybedip topraksız köylülere katıldıklarını ve böyle köylerde bir ya da iki işletmenin 2.000 dekarın üstüne çıktığını göstermiştir. Bu oluşum eğer zamanında cesaretle müdahale edilmezse bir yandan büyük toprak mülkiyetinin, bir yandan da topraksızların durmadan artacağı ve yepyeni sorunlar ortaya çıkaracağı açıktır.

Tarımda yapı değişikliğinin belirli bir süresi bu anlattığımız toprak mülkiyetinin kutuplaşması ise diğer bir oluşumu da gene kendi kendine yeten her türlü örgütten yoksun, az gelirli küçük işletmelerin piyasaya süreceği ürünleri üretip gerekli ilişkileri kurup bunu paraya dönüştürmekte içine düşdükleri çok zor işleyen yarı gelişmiş düzendir. Küçük işletmelere en gerekli şey, bilindiği gibi, kredi ve pazarlama örgütleridir. Daha önce gördüğümüz gibi, örgüt kredi müesseseleri örneğin Ziraat Bankası, daha çok büyük işletmelerin işine yaramaktadır. Diğerleri, gereken parayı ve piyasaya arz imkânını köyde ve kasabada yüksek faizle para veren, sonra gene kendi satış şartlarını empoze eden kişilerin yarattığı imkânları kullanmaktadırlar. Bu toplumsal ilişki sadece faizle para verenlerin kötü kişi olmaları ile izah edilemez. Bu hal düzensiz bir toplumsal yapı gelişmesi bozukluğudur.

Plânda kredi ve pazarlamada ortaya çıkan bu aracı grubun etkisinin nasıl bertaraf edileceği söylenmeden bu konularda çare olarak kooperatifçiliğin geliştirilmesi öngörülmektedir. Fakat, sözünü ettiğimiz aracı tüccarlar özellikle kooperatif kurulmasına müdahale etmekte, mani olmaktadırlar. Kooperatiflerin bir başka mahzuru da büyük ve küçük işletmelerin menfaat ve karar verme yetkileri eşitleştirilmeden ayni kooperatife üye olmalarından doğmaktadır. Bir başka temel reform demek olan bu husus gerçekleştirilmeden kooperatiflerin fonksiyonlarını görebilmelerine imkân yoktur.

Aracı tüccar - köylü ilişkilerinin çok önemli bir başka yönü üzerinde de durmak gerekir. Bu ilişkilerin tek fonksiyonu ticari - ekonomik ilişkileri değildir. Köylü - tüccar münasebetlerinin bu kadar yaygın olmasının ve her yerde çabucak doğmasının temel nedenlerinden biri de kırsal bölgeler nüfusunun sosyal güvenlik sorunlarına, değişen toplumsal şartlar içersinde şimdiye kadar hiç bir çözüm yolu bulunmamış olmasıdır. Sosyal güvenliğin, toplum ilişkileri düzenindeki yeri ve rolü üzerinde hemen hiç durulmamıştır. Oysa ki sosyal güvenlik sağlayan mekanizmaların nisbeten yavaş toplumsal değişme süreçlerinde özel önemi vardır. Her toplumsal yapı, kendisini meydana getiren müesseseleri, karşılıkla insan ilişkileri düzeni ve değerleri içersinde üyelerine mutlaka bir güvenlik mekanizması temin eder. Feodal, sanayi öncesi toplumu küçük nüfus topluluğu, aile çerçevesine sığdırılmış faaliyetleri, yüzyüze temasları, sınırlı hareketliliği ile bu çok gerekli güvenliği temin etmektedir. Babalarla oğullar arasındaki sorumluluklar, toprak sahibi ile yarıcı arasındaki karşılıklı mes'uliyetler, lonca üyeleri arasındaki ve onların müşterilerle olan ilişkileri feodal toplumda o şekilde belirlenmiştir ki, herkes hem alelade zamanlarda, hem olağan üstü hallerde kendisine düşeni bilir ve yapar. Bu düzen öyle işler ki, genellikle grubun üyeleri toplumsal yapının kendisine özel bir güvenlik temin ettiğini hissetmez bile. Çok kere bu yapıdan değişme süresi epey ilerledikden, bir çok yeni ilişkiler ortaya çıktıktan sonra insanlar yeni düzende bir şeyin eksik kaldığını hissederler. Bu «eksik kalan şey» yani güvenlik bir dar boğaz teşkil eder.

Yeterli bir toplumsal güvenlik mekanizmasının ortaya çıkması ve değişen yapı ile bütünleşmesi geç kalınca, sosyal gelişme bir çok yönlerden etkilenir. Biz burada küçük ve orta toprak sahibi köylülerin yeni düzendeki geç kalmış sosyal güvenlik mekanizmasından söz etmek isti yoruz. Küçük toprak sahipleri, üretim düzenlerini değiştirmek ve yaşayışlarını düzeltme çabaları içersinde, kendi çevrelerinde tek güvenlik sağlayıcı kimse ile temas kurmaktadırlar. Bir çok gözlemler örneğin Ereğli kasabasındakiler, faizle borç veren ya da alivre alış yapan tüccarların faaliyetlerine devam olanağını ve çevredeki büyük kudretlerin ilişki kurdukları köylülere ayni zamanda bir nev'i sosyal güvenlik sağlayarak devam ettirdiklerini göstermektedir. Bu ilişkilerle kasaba tüccarları toplumsal yapının modernleşmesi ve değişmesine eski kendi kendine yeten üretim düzeninden çok daha fazla mukavemet göstermektedirler. Köylü - tüccar ilişkisi, bu haliyle yeni bir ilişkidir. Toplumsal değişmenin tazyiki altında ortaya çıkmış gerginliği azaltacak, intibak sağlayacak bir tampon müessesedir. Fakat, ortaya çıkıp yerleştikden sonra, şimdi bu tampon müessese kendisi değişmenin daha ortaya gitmesine ve yapının tam olarak yeni bir yapı haline gelmesine mani olmaktadır. Tüccarlar kendileri yeni bir siyasi baskı grubu teşkil etmektedirler. Bunun neticesi karar verme seviyesinden meseleler çok daha karmaşık hale gelmekte, plânlama çok daha pahalı olmaya doğru yönelmektedir.

Buraya kadar gözden geçirdiğimiz tüccar - köylü ilişkilerinin üç ayrı cephesi ayrı gelişme sorunları olarak ortaya çıkmaktadır. İkinci plân bunların hiç birisi için çözüm getirmemiştir. Birinci sorun olan kredi sorunu hiç bir yerde düzenlenmemiştir. İkinci cephesi olan pazarlama konusunda ise kooperatiflere dayanmaktadır. Bunların da tam olarak işlemelerinin mümkün olamıyacağını yukarıda gösterdik. Üçüncü en önemli cephe olan sosyal güvenlik için ise, hele küçük toprak sahibi köylüler için, plân hiç bir şey getirmemiştir.

Türkiye'de bugün toprak - insan ilişkilerinin son derece dramatik görüntüleri, toplumsal seviyedeki gözlemlerle heran takip edilebilir. İkinci beş yıllık plânın köy sorunlarına ait durum bölümünde de bunların bir çoğu tesbit edilmiştir. Buna rağmen ikinci beş yıllık plânda teklif edilen politikalar, inanılmıyacak kadar, yetersizdir. Bu hususu göstermek için, iki paragrafı yeniden

okumak isterim : «Topraksız ve az topraklı çiftçilerin yeterli bir toprağa kavuşturulabilmeleri için tarım reformu anlayışı içerisinde topraklandırılması, kiracılık müesseselerinin düzenlenmesi ve toprak toplulaştırılması sağlanacaktır.» (S : 72, Madde : 2) Tarım sektörü kısmında ise (S : 88) bu hususda «Devletin hüküm ve tasarrufunda veya özel mülkiyetinde olup şahıslara kiralanan orman, mer'a hudutları içinde bozuk kültür arazisinin islahı ve bataklıkların kurutulması sonucu elde edilen belirli bir büyüklüğün üzerinde kalan ve düzenli işletilmeyen şahıs arazilerinin istimlâk veya pazarlıkla satın alınması ile temin edilen kültür arazisinin mülkiyetinin, topraksız ve az topraklı çiftçilere uygun şartlarla devrini mümkün kılan mevzuat çıkarılacaktır» denmektedir.

Mer'aların tehlikeli hududa kadar sürüldüğü, orman açma yüzünden çölleşme derecesine varmış bir erozyondan söz edilen bir ülkede bu kadar dolambaçlı bir yol ile tarımsal ve kırsal bir bünye değişikliğinin yerine getirilebileceğine inanılamaz. Plân bu konuda diğer bütün sorunlardan çok daha ciddi bir halde memleketteki kuvvet ve baskı gruplarının isteğine uymuştur.

Bu konuşmada ele almak istediğimiz son konu, birinci plânda toplum kalkınması, ikinci plânda ise küçük toplum birimlerinde teşebbüs gücünün geliştirilmesi programları başlığı altında söz edilen faaliyetlerdir. Birinci plânda bütün bir kırsal yapı değişikliğini getirecek faaliyet şekli diye verilmiş olan toplum kalkınması fikri, ikinci plânda terkedilmiştir. Daha doğru bir şekilde kırsal yapıyı etkileyecek genel örgütleşme ve faaliyet şekillerinden biri olarak değil, fakat bu temel değişiklikleri getirecek politikalar, makro seviyede tesbit edildikden sonra, bunların mahalli seviyedeki sorunlarının çözülmesinde toplumla işbirliği halinde uygulanmasını sağlama politikası diye verilmektedir. Bu ele alış birinci plânın çok romantik, sonuç alma imkânı olmayan çabalarından daha sıhhatlıdır. Her ne kadar, köy sorunları makro seviyede verilmiş, birinci plândaki anlamsız hale düşülmemişse de tek tek köylerde mahalli tatbik politikalarının milli plânda yeri olmaması gerekir. Hele böyle çok fantazi isimlerle (teşebbüs gücünün geliştirilmesi gibi) plâna girmesi, hem çok yadırganan, hem de 1950'lerde bütün meseleleri teşebbüs sahibi olma yolu ile halledebileceğine inanan sosyologların ele alınışını hatırlatmaktadır.

Köylerimizin çoğunun süratle feodal bir yapıdan modern bir yapıya geçiş bunalımından kurtulması için böyle bir düzenleme ve koordinasyon hizmetinin milli plân seviyesinde ele alınmasının uygun olduğunu bir an düşünsek bile, kırsal düzen ile ilgili temel problemlerin çözümü için çok esaslı adımlar atmadan toplum kalkınması faaliyetlerinin faide sağlıyacağı düşünülemez. Toplum kalkınması faaliyetleri kendi başına her türlü örgütten yoksun, izole, kendi kendine yeten köyleri, pazar ekonomisine geçmiş, şehirle bütünleşmiş, tam anlamı ile modern örgütlerini kurmuş köyler haline getirmesi mümkün değildir. Bu hali ile yani, temel reformları yapamıyan ikinci plân da birinci plân kadar toplum kalkınması sorununda romantik kalmıştır denebilir.

SONUÇLAR:

Köy ve köylü sorunu feodal bir tarım düzeninden, modern sınai düzene geçişin temel sorunudur. İkinci beş yıllık plân köy sorunlarını bir anlamda temel yapı değişmelerine ait sorunlar olarak vermiştir. Bu ele alış birinci plândan farklıdır ve sevindiricidir.

Bugünkü durum, toprak ilişkileri, teknoloji kredi, pazarlama, iş gücü, kırsal enfrastrüktür gibi konularda oldukca açık ve realist olarak ortaya konmuştur.

Enfrastrüktür olarak, yol, su, içme suyu, okul ve devlet hizmetlerinin temini kırsal çevre için asgari şartlardır. Bunların üzerinde çok durmak, köy gelişmesini bundan ibaret sayan bir zihniyet yaratmakta idi. İkinci plân bunları temel toprak - insan ilişkilerinin münakaşasından sonraya almıştır. Bu da olumlu bir şeydir. Tarımda iş gücü ve istihdam sorunlarında ikinci plân, işgücünü tarım dışına kaydırma zorunluğunu, ürün seçiminin önemini belirtmekle birlikte, işsizliği çözmek için bunları el sanatlarının gelişmesi ile ayni önemde göstermek hatasına düşmektedir. Plânın en büyük yetersizliği kırsal yapıda sosyo - ekonomik düzenin modern yapıya geçmesi için gerekli politikalarda yuvarlak kelimelerle, oyalayıcı tedbir cümleleri ile yetinmesidir. Toprak reformu ile kredi ve pazarlama düzenini getirecek örgütlerin gelişmesini sağlayacak reformlar tamamen ihmâl edilmiştir. Bunların yerine, kooperatiflerin fazlaca sözü edilmesine rağmen, onların dahi kurulmasına mani olan, bugün kredi ve pazarlama fonksiyonlarını yürüten yarı modern münasebetler kurmuş nüfuslu grupların olumsuz etkilerini bertaraf etmeyi dahi düşünmemiştir.

Diğer büyük bir boşluk, plânın kırsal nüfusa sosyal güvenlik getirme çabası olmamasıdır. Halbuki, sistemli gözlemler, yarı feodal düzenin devamında yeni beliren aracıların kudret sahibi olmalarında ve gelişmeyi olumsuz yönde etkilemelerinde üretim ve dağıtımdaki rolleri kadar sosyal güvenlik sağlamakdaki yerlerinin de önemli olduğunu göstermektedir.

İkinci beş yıllık plân, toplum kalkınması faaliyetlerinin yapısal değişiklik getiremiyeceğini kabul etmiş görünmektedir. Gene de temel reformları getirememiş bir plân için mikro seviyedeki çalışma şekillerini uzun uzun anlatmak, sorunların görevli öneminin fark edilmediği kanısını uyandırmaktadır.

Esasen, ikinci beş yıllık plânın, köy sorunlarını ele alış tarzında hemen her zaman daha temeldeki yönlerle, daha az önemli yönler birbirinden ayırdedilmemiştir. Bu özelliği, plânı biraz daha az tatmin edici kılmaktadır.

Her şeye rağmen, ikinci beş yıllık plânı, bir **plânlama çabası olarak değil,** fakat köy ve köylü sorunlarının anlaşılması yönünde yeni ve olumlu bir aşama olarak görüyoruz.

BİRLİK FAALİYETLERİ

AYHAN AÇIKALIN
Mülkiyeliler Birliği Gnl. Bşk.

Birliğimiz faaliyetleri çeşitli yönleriyle yeni inkişaflar kaydetmiş bulunuyor. Gerek mamelek, gerekse meslek çalışmaları itibariyle yapılmakta olan bu çalışmaları sizlere duyurmak, karşılaştığımız güçlükleri maddi ve manevî katkınızla müştereken halletmek arzusuyla sizlere sesleniyor, ilgi ve yardımlarınızı rica ediyoruz.

I — MÜLKİYE SİTESİ KONUSU :

Camiamızın sosyal ihtiyaçları kadar, mesleki çalışmalarını, da olumlu yola sokacak, hattâ kültürel faaliyetleri tam manâsiyle organize edecek bir Site'ye kavuşmamız ötedenberi idealimizdi.

Bunun ilk safhası Konur Sokaktaki 1. binanın alınması ile başlamış, ikinci safhası ise Yüksel Caddesindeki 2. bina ile gerçekleşmiştir. Dergimizin 10. sayısı ile bu sayımızın orta sayfalarında, bilhassa Ankara dışında bulunan arkadaşları aydınlatacak bilgi mevcuttur.

Bu noktada karşılaştığımız güçlük; yeni binanın kaloriferi, bu binaya naklederek daha konforlu bir hale soktuğumuz misafirhanenin tefrişi ve kütüphane - konferans salonunun sonbahara yetiştirilmesi hususudur. Elimizdeki imkânları son noktasına kadar kullandığımız halde, ihtiyacımızı giderecek maddî imkânı henüz temin edememiş durumdayız. Bu sebeple de bazı malzeme taksitle alınmaktadır.

Açtığımız teberrü kampanyasından bu güne kadar :
50 - 100 liralık teberrülerle .... 37.200,— T.L.
Daha yüksek miktarlarda ve ekserisi Camiamız dışından temin edilen teberrülerle .... 37.300,— T.L.

olmak üzere cem'an 74.500,— lira temin edilmiştir. Bu arada mal sahibine olan 100.000,— liralık borcumuz ödenmiş ve yatırım masrafları dışında,Vakıflar Bankasına 250.000,— lira borcumuz kalmıştır. Bu borcun 100.000,— lirasının 1968 sonuna kadar ödenmesi gerekmektedir.

Maddî yönden ne kadar sıkışık durumda olduğumuz yukarki izahtan anlaşılmaktadır sanırım. Bu durumda sizlerden ricamız, henüz teberrü yapmamış arkadaşların (50) veya (100) lira ile teberrü kampanyasına iştirak ederek bize (Eylül) veya (Ekim) ayı içinde bir katkıda bulunmasıdır. 1000 arkadaşın bu yardımı, bize, ölü noktayı atlama ve size yarın için ciddî şekilde hizmet imkânı sağlayacaktır.

II — DERGİ ÇALIŞMALARI :

Dergimiz her (3) ayda bir daha mükemmel şekilde çıkmakta ve bizde adresi bulunan (3000) arkadaşa - abone bedeli gönderilsin, gönderilmesin - muntazaman sevkedilmektedir. Evvelce bir kere daha rica ettiğimiz ve arka iç kapağımızda her sayı ilân ettiğimiz gibi, alınan ilânlar Derginin masrafını karşılamaktan çok uzaktır. Bu itibarla, Dergi'nin yaşaması ve hiç olmazsa Birlik bütçesine yük olmaması sizlerin göndereceği (10,— lira) yıllık abone bedeline bağlıdır.

10,— Liranın çoğu zaman bir ihmâl neticesi veya postaya verme külfeti yüzünden gönderilemediği muhakkak olmakla beraber, bizim güç durumumuzu takdir edeceğinizi de ümit ediyoruz.

Bu güçlüğü halletmek üzere, sizlere, yeni sigorta imkânımızın bildirildiği zarf içinde bir de doldurulmuş posta kâğıdı takdim ediyoruz. Lütfen en az bu (10,—) lirayı postaya atarak bizi destekleyiniz...

III — GRUP SİGORTASI :

İki yıldır tatbik ettiğimiz ve ilgiyle karşılandığını gördüğümüz (Grup Sigortamız) bu kere bir imkânla daha takviye edilmiş oluyor. Dergimizin sevkinden evvel elinize geçmiş olan 28/8/1968 tarih ve 454 sayılı Tamimimiz ve ekindeki cetvellerin tetkikinden de anlaşılacağı üzere,

bu güne kadar tatbik ettiğimiz (tek) sigorta cetvelimizi, bu kere yaptığımız yeni bir ek anlaşma ile (iki) cetvele; yani iki alternatifli bir şekle çevirmiş oluyoruz.

Bundan böyle, arkadaşlar sigortaya girerken - görüş açılarına göre - hayat veya ölüm ihtimallerini değerlendirerek, cetvellerden birini tercih etmek imkânına sahip olacaklardır. Tabiî bu imkân, bu güne kadar sigortalanmış olanlar için de caridir.

Sigorta konusunun tetkike ve üzerinde düşünmeye değer bir konu olduğunu bir kere daha hatırlatmayı vazife sayarım.

IV — MESLEK ÇALIŞMALARI :

Meslek yönünden amacımızın bir (Baskı Organı) haline gelmek olduğu malûmunuzdur. Bu yolda epey yol aldığımız da bir gerçektir. Meslek gruplarımızdan çalışmalarımıza en fazla iltifat eden ve dertlerini hal yolunda bize yardımcı olan İdareci arkadaşlara teşekkür ederim.

Bu maksatla yapılmış olan çalışmalar neticesinde hazırlanmış bulunan (3) Kanun Teklifi T.B.M.M. ne verilmek üzeredir. Bir kısmı üzerinde, Sayın Bakan başta olmak üzere bakanlık yetkililerinin prensip muvafakatının bulunması bizi daha da ümitli hale sokmaktadır.

Maliyecilerin bileklerinin hakkı ile elde ettikleri tazminatlarından sonra, T.B.M.M. nin gündemine kadar gelmiş olan İdarecilerin Tazminat Kanununun Meclisin Eylül ayındaki bir aylık devresinde kabul edilmesi için bütün ilgililerin elinden geleni yapacağına inanıyoruz. Gelecek sayıda sizlere sevinçli haberi verebileceğimizi ümit ediyoruz.

V — MİSAFİRHANE :

İlk binanın alınmasından beri misafirhane olarak kullanılan çatı katının ihtiyaca yetmemesi ve arzu ettiğimiz niteliğe kavuşturulamaması sebebiyle, yeni binanın 3. katı tamamen misafirhane haline sokulmuş ve yeni möble ile tefriş edilerek Ankara dışından gelecek arkadaşların ihtiyacı karşılanmıştır.

Taşradaki arkadaşların Ankara'da iş takibi veya sair şekillerde ikametleri esnasında çeşitli ihtiyaçlarını bir arada görebilecekleri misafirhane ile lokalimizin, merkez hizmetlerinin başlıcalarından olduğunu kabul ediyor ve bunu diğerlerinin takip edeceğini bildirmekten memnuniyet duyuyoruz.

★ ★

Yönetim Kurulumuz yukarda kayıtlı olan ve olmayan bütün çalışmalariyle sizlere faydalı olmaya çalışırken, rica ettiği bir iki konuda da sizlerin kendisine destek olacağına inanıyor; Eylül ve Ekim ayındaki sıkışık durumumuza, çağrımızdaki ölçülerde ses vermenizi tekrar rica ediyoruz.

Sağlık ve başarı dileklerimizle...

ANAYASA AÇISINDAN

Memurin Muhakematı Kanunu

Kâmil ERDEHA
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Müfettişi

I — Giriş:

Memurin Muhakematı hakkındaki Kanunun Anayasa'mız karşısında durumu nedir? Erdemli Asliye Ceza Mahkemesi, Kanunun tümünü Anayasa'nın 14, 15, 16, 32 ve 132 nci maddelerine aykırı görmüştür. Anayasa Mahkemesi konuyu incelemiş, çoğunlukla Kanunun Anayasa'ya aykırı olmadığına karar vermiştir. Bu karar Resmî Gazetenin 29 Nisan 1968 tarihli ve 12886 sayılı nüshasında yayımlanmıştır. (Esas no: 1967/14, Karar no: 1967/36). Bu kararın tartışmasını yapacak değiliz. Zira karar ayrıntılı ve gerekçelidir. İlgi duyanlar, kararın metnini okuyarak bir fikir edinebilirler. Bizim üzerinde durmak istediğimiz konu, Yüksek Mahkeme'nin bu önemli kararından çıkan sonuçtur. (Aynı mahiyette başka bir karar, Resmî Gazete'nin 2.5.1968 tarihli ve 12888 sayılı nüshasında yayımlanmıştır. No: 1967/16 - 37).

II — Sistemin Anayasa'ya uygunluğu:

Bilindiği gibi, memurların yargılanması hususunda iki sistem mevcuttur. Bunlardan biri adli rejimdir. Yani hakkında suç isnat edilen memur, doğrudan doğruya adlî makamlara sevkedilir. Memur ile memur olmayan arasında soruşturma usûlleri bakımından bir fark yoktur. İkinci sistemde - ki buna idarî - adlî rejim denilebilir - memurlar, görevlerinden doğan veya görevleri esnasında işledikleri suçlardan dolayı özel bir soruşturma usulüne tabi tutulurlar. Birinci sistemi de, ikinci sistemi de uygulayan devletler vardır. Napoleon, Fransa'da memurların mümtaz bir mevkide bulunmalarını istemiş, memurların yargılanması hususunda özel hükümler koymuştur. Bizde, 1288 (1872) tarihinde yürürlüğe konulan «Memurin Muhakemesine dair Nizamname» ile ilk kez memurlar hakkında yapılacak kovuşturma ve yargılama düzen altına alınmıştır. Sonra 4 Şubat 1329 (1913) tarihinde «Memurin Muhakematı hakkındaki kanun-u muvakkat» kabul edilmiştir. Bugün de yürürlükte bulunan ve uygulanan kanun budur.

Bu rejime, Anayasa açısından iki noktada itiraz edilmiştir :

1. Anayasa'mızın 12 nci maddesine göre : «Herkes, dil, ırk cinsiyet, siyasî düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiç bir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.»

Oysa memurlar için özel bir kovuşturma rejimi tanınmakla, Anayasa'nın eşitlik ilkesi zedelenmiştir.

2. Anayasa'mızın 7 nci maddesine göre : «Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır» ve 32 nci maddesine göre : «Hiç kimse, tabiî hakimden başka bir merci önüne çıkarılamaz.

Bir kimseyi tabii hakimden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.»

Oysa Memurin Muhakematı hakkındaki kanunla konulan rejim, yargı yetkisine bir müdahaledir.

Bu iki konudaki itirazı Anayasa Mahkemesi sözü geçen kararında şöyle karşılamaktadır :

1. «Anayasa'nın mutlak olarak yasakladığı, yurtdaşların kanun karşısında dillerine, ırklarına, cinsiyetlerine, siyasi düşüncelerine, felsefi inançlarına, dinlerine ve mezheplerine göre, farklı muamele görmeleridir. Bunların dışında kanun önünde eşitlik ancak niteliklerde benzerlik ve yasaların getirdiği kurallara uyarlık oranında söz konusu olabilir. Söz gelimi bir kimsenin, zenci olduğu için hekimlik etmesi engellenemez; ama ancak Tıp Fakültesini bitirenlere hekimlik ettirilir. Bir kimsenin, dinsizdir diye, Üniversiteye alınmaması düşünülemez. Fakat liseyi bitiremeyenler üniversiteye kabul edilmezler. Herkes avukatlık yapamaz veya memur olamaz. Bu örnekleri artırmak ve çeşitlendirmek mümkündür. Memurin Muhakematı hakkındaki Kanun memurlara ilişkin bir kanundur. Sırf memurlar hakkında uygulanan kanunlarla memur olmayanların bir eşitlik ilişkisi düşünülemez.

Öte yandan inceleme konusu kanun, memurlara, bir zümre, bir sınıf olarak imtiyaz tanımakta değildir. Kanunun sağladığı bir çeşit teminattır. Bu da kamu hizmetinin iyi işlemesi için düşünülmüş, düzenlenmiştir. Memur, gördüğü hizmet yüzünden sık sık isnat ve iftiralara uğrayabilir. Kendisine memuriyetle ilgili suç isnat edilen her memurun, hemen adliyeye sevkedilmesi hem memurları tedirgin ederek hizmeti aksatır, hem de hizmetin yürütülüşü üzerinde bir takım haksız şüphelere yol açabilir. Bu çeşit iddiaların önce kamu hizmetlerinin gerçeklerini ve memurluk psikolojisini iyi bilen kimselerin süzgecinden geçirilmesi ve ortada kovuşturmaya değer bir eylem kalırsa, o zaman işin mahkemenin eline bırakılması, kamu hizmetinin yararına bir tedbirdir ve kanunun sağladığı da budur.»

2. «Memur suçlarından dolayı yapılacak ilk soruşturmanın idare mercilerine bırakılmasında Anayasa'ya aykırılık olup olmadığının araştırılması için önce ilk soruşturmanın niteliği üzerinde durulması ve Memurin Muhakematı hakkındaki Kanunla düzenlenen usulün yargı yetkisine müdahale teşkil edip etmediğinin incelenmesi gerekir. Yargı yetkisinin ne olduğu konusunda ceza usulü hükümlerine ve nazariyatına gidilmesinin yeri yoktur. Çünkü Anayasa'mız kendi bakımından bu sorunu çözümlemiş ve 7. maddesinde «yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır» demek suretiyle mahkemelerin gördüğü işler dışında yargı yetkisi kavramının yeri olmadığına işaret etmiştir. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu uyarınca ilk soruşturma sorgu hakimliklerince yapılmaktadır. Sorgu hakimliklerinin mahkeme niteliğinde olmadığı ise, Anayasa Mahkemesinin içtihadı ile desteklenen bir vakıadır. (Konu üzerindeki kararlardan biri : 967/4 - 5 sayılı ve 7. 2. 1967 günlü karar.) Böylece ilk soruşturmanın yargı yetkisinin tekeline giren bir işlem olmadığı kendini göstermektedir.

Öte yandan ilk soruşturmanın hâkimlerce yapılmasını ve karara bağlanmasını zorunlu kılan bir Anayasa hükmü yoktur. Anayasa herhangi bir konuda buyurucu yahut yasaklayıcı bir ilke getirmemişse bunun düzenlenmesini kanun koyucunun takdirine bırakmış demektir. Öyle ise inceleme konusu kanunun, memur suçlarının soruşturulmasında hâkim olmayan kimselere yetki tanımış bulunması Anayasa'nın verdiği takdir hakkının Anayasa'ya aykırı düşmeyen bir şekilde kullanılmasından başka bir nitelik taşımaz.»

III — Yeni bir kanun zorunluluğu:

Anayasa'ya aykırı olmadığı çoğunlukla kabul edilen bu sisteme göre, idarî soruşturma organlarının uygulayacakları usul ne olacaktır? Memurin Muhakematı hakkındaki Kanunun 2nci maddesinde : «Usulü Muhakematı Cezaiye Kanununa tevfikan... tahkikatı iptidaiye İcra edileceği», 5 inci maddesinde : «Lüzumu muhakeme mazbatasının müstantık kararnamesi mahiyetine olduğunu» ve 6 ncı maddesinde : «tahkikatı iptidaiye icrasında ve lüzum veya men'i muhakemeye ait mauamelâtta işbu kanunda musarrah olmayan hususta Usulü Muhakematı Cezaiye ahkâmına tevkifi hareket olunacağı» yazılıdır.

Bu kanuna göre yapılacak soruşturma «tahkikatı iptidaiye - ilk soruşturma» niteliğindedir. Oysa ilk soruşturma sırasında yalnız hâkimlerin yetkileri içinde bulunan işler vardır. Bunlar Anayasa'nın kişi dokunulmazlığı, özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı, haberleşme hürriyeti maddelerine ilişkin hükümlerdir. O halde memurlar hakkında soruşturma yapanlar (muhakkikler), bu yetkiyi nasıl kullanacaklardır? Yüksek Mahkeme üyeleri bu soru karşısında iki zıt görüş ileri sürmektedirler :

1 — Çoğunluğun görüşüne göre, muhakkik, özellikle, çağrıya uymayan tanıkların ve gerektiğinde sanıkların zorla getirilmeleri, gelmeyen tanıklara para cezası hükmolunması, tanıklıktan ve yeminden sebepsiz olarak çekilme halinde hapsen tazyike karar verilmesi, delillerin tesbiti için meskende ve işyerlerinde aramaya girişilmesi, eşya ve belgelerin muvakkaten zaptı gibi yargı yetkisine giren durumlarda hakimden karar alacaktır. Çünkü Anayasa bunu amirdir. (Madde 14, 15, 16 v.b.) Memurin Muhakematı hakkındaki kanun bu hususlarda açık yetki vermemiştir. Açık yetki verdiği memurların tutuklanması ile ilgili 16 ncı madde ise Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir.

2 — Karşı oyda bulunanların görüşüne göre, sözü edilen kanun bu şekilde yorumlanırsa, elbette Anayasa'ya aykırılık iddiaları varit olmaz. Ancak Kanunu bu şekilde yorumlamaya veya anlamaya imkân yoktur. Çünkü :

a) Kanunun 2,5 ve 6 ncı maddelerinde C.M.U. Kanununa yapılan gönderme açık ve kesindir. Yoruma ihtiyaç hissettirmez.

b) İdari organlara, memurları tutuklama yetkisi veren bir kanun, meskende arama, eşyalara elkoyma gibi yetkileri öncelikle tanır. Hukuk mantığına uygun olan budur.

c) Anayasa'nın kabulünden evvele ait bir kanunun yorumu, Anayasa'ya kıyaslanarak yapılamaz.

d) Anayasa Mahkemesinin şu kanun hükmü böyle ya da şöyle anlşılır şeklinde uygulamayı yön vermeye yetkisi yoktur.

Şimdi bu görüşler altında uygulayıcı ne yapacaktır? Yargı yetkisine müdahele ettiğini nasıl anlayacaktır? Örneğin yeminli tanık dinleyebilecek midir? Unutmamak gerekir ki, Kanunda muhakkikin bir tanımlaması yoktur. Hiç hukuk bilmeyen veya asgari tahsil yapmış bir kimse de muhakkik olabilir.

İşte Yüksek Mahkemenin vermiş olduğu bu karar, şimdiye kadar kesin bir yöne çevrilememiş olan uygulamayı daha da mütereddid duruma koymuştur. Ancak bu karardan çıkarılabilecek çok önemli bir sonuç vardır. O da, idari soruşturma organlarının ve karar mercilerinin yetkilerini açık ve seçik olarak yeniden düzenleyecek bir kanuna olan ihtiyaçtır.

Kaldıki memurlar hakkında yapılacak soruştuymayla ilgili yeni bir kanunun düzenlenmesini gerektiren daha başka önemli nedenler de mevcuttur. Bunları şöyle sıralayabiliriz :

1. Bu kanun 55 yaşını doldurmuştur. Dili ve terimleri tüm eskimiştir. Bugün artık ne mutasarrıflık, ne de «elviyei gayrimülhaka» vardır.

2. Bu kanun kimler hakkında uygulanacaktır? Bu sorunun cevabı memurun tanımlamasının yapılabilmesine bağlıdır. Oysa Ceza Kanunumuza göre memurun tarifi başka, memurin kanunlarına göre başkadır. Danıştay'ın içtihatlarına göre memur kapsamı başka, B. M. Meclisinin yorumuna göre başkadır.

3. Merkez memurları ile Vilâyet memurları da ayrıca tanımlanmaya muhtaçtır.

4. Mevcut Kanunun tutuklama yetkisi tanıyan 16 ncı maddesi iptal edilmiştir. (20.9.1963 tarihli ve 1963/59-225 sayılı karar) Diğer hükümleri de tartışılmıştır, tartışılmaya devam edilecektir. (Anayasaya Mahkemesi,, 14.11.1967 tarihli ve 1967/16 - 37 sayılı kararın VI/1 nci maddesinde bu hususu açıkça belirtmiştir.)

5. Bugün her kuruluşun yetişmiş elemanları içinde toplayan teftiş kurulları vardır. Muhakkik, hangi hallerde teftiş kurullarının dışından atanmalıdır?

Özet olarak söylemek gerekirse, 55 yıl öncesinin hukuk anlayışı, teşkilât, personeli ile bugünküler arasında çok defa bir bağ dahi kurmak zordur.

IV — S o n u ç :

Sorumlu mevkie gelip de hakkında ihbar ve şikâyet yapılmamış memur parmakla gösterilecek kadar azdır. Çoğu mesnetsiz olan bu ihbar ve şikâyet bolluğunun nedenlerini incelemek, ayrı bir yazı konusudur. Ancak şu hususu belirtmek istiyoruz ki, Memurin Muhakematı hakkındaki kanun, yüzbinlerce memurun şeref ve haysiyetinin teminatı olan bir kanundur. Kapsamı bu kadar geniş ve önemli bir konu, yarım yüzyılı aşmış, hükümleri ve müesseseleri eskimiş, bir maddesi iptal edilmiş, bölük pörçük hale gelmiş bir «kanun-u muvakkat» ile düzenlenemez. Anayasa Mahkemesinin yukarıda yazılı kararları ışığında, dili türkçe, kavramları açık ve kesin, günün ihtiyaçlarına uygun, uygulamadaki şüphe ve tereddütleri kaldıracak yeni bir kanuna ihtiyaç vardır.

Danıştay Üyelerinin Seçilmeleri

KANUNÎ DURUM

Nuri ALAN
Danıştay Yardımcısı

T. C. Anayasasının 140 ıncı maddesine göre Danıştay Başkan ve Üyeleriyle Başkanun Sözcüsü kanunda gösterilen niteliklere sahip ve Danıştay Genel Kurulu ile Bakanlar Kurulunun ayrı ayrı boş yer sayısı kadar gösterdiği adaylar arasından Anayasa Mahkemesince seçilirler. Anayasanın bu hükmü gözönüne alınarak kabul edilmiş olan 521 sayılı Danıştay Kanununun 8 inci maddesinde Danıştay Birinci Başkanlığına, Daire Başkanlığına, Üyeliğe ve Başkanun Sözcülüğüne seçilebilmek için gerekli genel ve özel nitelikler belirtilmiş ve sekiz bend halinde seçilebilecek olanlar gösterilmiştir. Maddenin (H) bendine göre genel nitelikleri haiz Danıştay baş yardımcılığı ve bu derecedeki kanun sözcülüğünde bulunanlar da seçilme yeterliğini haizdirler (1). Ancak 521 sayılı Kanunun kabülünden sonra Danıştay Üyelikleri için yapılan seçimlerin sonuçları, seçimlere katılan Danıştay meslek mensuplarının, bu müessesede görevli kanun sözcülerinin ve yardımcıların meslekte ilerlemelerini mümkün kılacak ve kanunla kendilerine tanınmış olan özlük haklarından zamanında ve tam olarak faydalanmalarını sağlıyacak miktar ve nisbette üyeliklere seçilemediklerini, dışardan adaylığını koyanlara nazaran gerek boş yerlerin aday gösteren kurullar ve gerekse seçimi yapan Anayasa Mahkemesi nezdinde seçilme şanslarının az olduğunu göstermiştir. Nitekim kanunun neşrinden sonra Danıştay üyelikleri için yapılan seçimler sonunda 26 üyeden 8 i meslek mensupları ve 18 i de dışardan adaylığını koyanlar arasından seçilmiştir. Buna göre meslek mensuplarının seçilme nisbeti % 30,7 dir. Ancak bu nisbet de zaman itibariyle meslek mensupları aleyhine değişmektedir. Meselâ 6 adet üyelik için yapılan son seçimlerde hep dışarıdan adaylığını koyanlar seçilmiştir. Bu yazımızda Danıştay meslek mensuplarına, üyelik seçimlerinde belli bir nisbette kontenjan tanınmasını zorunlu kılan sebepler incelenmiş ve bununla ilgili bir teklif ileri sürülmüştür.

MESLEK MENSUPLARINA SEÇİMLERDE BELLİ BİR KONTENJAN TANINMASINI GEREKTİREN SEBEPLER :

Bu konuda birçok haklı ve makûl sebepler ileri sürmek mümkündür. Biz bunların başlıcalarını 4 maddede belirtmeğe çalışacağız.

1 — MESLEK MÜESSESESİ :

T. C. Anayasası ve kanunlarla Danıştay'a yargı ve danışma alanında ve diğer bazı konularda geniş yetki ve görevler verilmiştir. Bu ağır ve sorumluluk taşıyan görevlerin lâyıkı veçhile yerine getirilebilmesi için Danıştay meslek mensuplarının her yönden üstün değer taşıyan kimselerden meydana gelmesi zorunludur. İstenilen vasıfta elemanların Danıştay'a cezbedilebilmesi için de bu kariyerin çekici olması, geleceğine güvenilmesi ve meslekte yetişenlerin geniş ölçüde Danıştay Üyeliklerine ve Başkanlıklarına yükselme imkânının mevcut olması gerekir. Kısaca ifade etmek istenirse, iktisat ilminde mevcut arz ve talep arasındaki dengeyi sağlıyan etkenler burada da aynı derecede müessir olmaktadır. Nitekim terfi ve ödenek konusunda önceki kanunlara nazaran daha avantajlı hükümler ihtiva eden 521 sayılı kanun yürürlüğe girdikten sonra yardımcılık için müracaat edenlerin sayısı eskiye nazaran 7 - 8 misli artmış ve bu suretle geniş bir kaynaktan kaliteli elemanları sınavla Danıştay kadrolarına almak imkânı doğmuştur.

Bu noktada Fransa'daki duruma kısaca temas etmek faydalı olacaktır : Fransız Danıştay'ı Milli İdarecilik Okulunu dereceye girerek bitirenlere Danıştay'da tercihan ve imtihansız olarak görev almak imkânını tanımış ve Danıştay mensupları için sağlanan geniş mesleki ve maddi imkânlar ve üçte iki oranındaki kontenjan sebebiyle okulu en iyi derecelerle bitirenler bu haklarını kullanarak Danıştay'ı tercih etmişlerdir. Bu tercihlerle meslek mensuplarına boş üyeliklerde tanınan üç iki nisbetteki kontenjanın çok önemli rol oynadığı hatta başlıca amil olduğu açıktır.

Diğer taraftan mesleğe intisap etmiş olan ve hizmetin yürütülmesinde yüklü görevler alan yardımcı ve kanun sözcülerinin mesleklerine bağlanmalarını ve Danıştay'ın bir meslek müessesesi haline gelmesini sağlamak da bu suretle mümkün olacaktır. Nitekim adı geçen 521 sayılı kanundan sonra Danıştay yardımcı ve kanun sözcülerinden sadece bir kişinin görevden ayrılmış olması da bu düşünceyi doğrulamaktadır.

Bütün bunlardan başka meslek mensuplarına geniş ölçüde üye olmak imkânlarının sağlanması şüphesiz, bunların mesleki inkişaflarında bir tahrik unsuru olarak da rol oynayacaktır. Gerçi halen yürürlükte olan hükümler meslek mensuplarına üye olma yolunu kapatmış değildir. Ancak mevcut sistem uygulamada istenilen neticeyi vermemektedir. Bu sebeple de Danıştay bugünkü haliyle yeni göreve başlayan meslek mensupları için oldukça cazip, ancak 10 senelik bir hizmetten sonra yükselme imkânı olmayan bir görev yeri durumundadır. Bu halin Danıştay'da görev almış ve idari yargı sahasında ilerlemek isteyen meslek mensuplarının çalışmalarını geniş ölçüde aksattığı ve onları ümitsizliğe düşürdüğü bir gerçektir.

2 — HÜKÜM VERME SAN'ATI : (2)

Bilindiği gibi Danıştay 1868 yılında kurulurken daha çok bir düzenleme ve danışma organı olarak düşünülmüştür.

O tarihte yurdumuzda yasama meclisi bulunmadığından imparatorluğun yeniden düzenlenmesi zorunluğu ile karşı karşıya kalan idare, Danıştay'ı kanun ve tüzüklerin hazırlanmasında ve danışma işlerinde devlete hizmet etmek üzere kurmuştur. Bu nedenle üyelerin idarî hizmetlerde geniş tecrübe edinmiş kimseler arasında seçilmesi esası kabul edilmiştir. Ancak zamanla Danıştayın düzenleme ve danışma görevi yanında yargı görevi de gelişmiş, demokratik idare sistemi icabı bu yargı görevi gitgide ön plânana geçmiştir.

Bugün mevcut 12 daireden 9 dairenin yargı görevi ifa etmekte olması, diğer iki dairenin de bazı kararlarının «şibih» yargı kararı sayılması yargı işinin Danıştay'da ne kadar önem kazandığını göstermektedir.

Yargı görevinin ise bir ihtisas işi olduğu, belli bir eğitim ve tecrübe devresinden geçmeyi gerektirdiği kabul edilmektedir.

Yargılamanın ve hüküm vermenin bir sanat olduğunu belirten ünlü Fransız hakimlerinden M. P. Fabreguettes «Hukuk ilmi nazari olarak hukuk fakültelerinde, fakat bilhassa adliye saraylarında öğrenilir» demektir. İdarî yargının da herşeyden önce Danıştay'da hizmetle, özellikle her müzakerede ve duruşmada adeta bir imtihan geçiren yardımcılık görevlerinde eylemli olarak çalışmakla, dairelerde davaların karara bağlanmasındaki görüşme ve tartışmaları dinlemekle öğrenileceği kanısındayız.

Fransız Danıştay Dâva Dairesi Başkan Yardımcılarından ve aynı zamanda yüksek okullarda öğretim görevlisi bulunan R. Odent «İdarî Yargı» adlı eserinde «İrticalen hüküm verilmez. Hâkimlik mesleği sadece fikrî selabet ve iradi bir tarafsızlığı gerektirmekle kalmaz, aynı zamanda çok ciddi bir çıraklık devresini ve sağlam bir mesleki formasyonu da zorunlu kılar» (3) demektedir.

Gene aynı yazar «Hukuk kurallarını bilmek şüphesiz gereklidir. Fakat nazarî bilgi yetersiz ve hatta derinlemesine geliştirilmiş usul kuralları ile, başka bir deyimle hukukun genel kurallarını işletecek mekanizma ile bir arada değilse gereksiz olur» (4) düşüncesindedir.

Diğer taraftan idarî yargının kendine özgü inceliklerinin bulunduğu, bu konuda yetkili hemen herkes tarafından kabul olunmaktadır.

Ayrıca, diğer hukuk dallarında olduğu derece bu hukuk kolu kodifiye edilmiş olmadığından bilhassa usule ilişkin boşlukların içtihatlarla doldurulması zorunluğu ortaya çıkmaktadır. İçtihatların bilinmesi de, genel olarak, Danıştay'da uzun süre çalışmış olmakla mümkündür.

Bundan başka Danıştay'da görülen bazı davalar son derece teknik konulara ilişkin bulunmaktadır. Bu teknik işlerle meşgul dairelerde yardımcılık yapmadan veya kanun sözcüsü olarak dairelerin işleriyle uzun müddet ilgilenmeden işin inceliklerine inmek ve adalet dağıtımında isabetli sonuçlara varmak her zaman kolay olmıyacaktır.

Bu bakımdan Danıştay'da karar veren organların, faal idarede görev almış ve idarenin işleyişini ve özelliklerini yakından tanıyan yüksek idarecilerle Danıştay'da uzun seneler hizmet gören ve idarî yargının teknik özelliklerine vakıf olan meslek mensuplarından, eşit nisbetlerde, teşekkül etmesi hizmetin daha iyi yürütülmesinde ve Anayasa ile Danıştay'a tevdi edilen önemli görevlerin ifasında en iyi hal tarzı olur, düşüncesindeyiz (5).

3 — YÜKSELME VE ÖDENEKLER :

Kontejan konusunun bilhassa ödenek yönünden ehemmiyet gösteren kadrolardaki tıkanıklıkla da yakın bir ilgisi bulunmaktadır. Yaptığımız bir araştırma, halihazırda müktesep hak maaş dereceleri müsait olduğu halde, 1200 ve 1400 lira ödeneklerin verilebilmesini sağlayan 110 ve 1250 liralık kadroları almayan 30 adet meslek mensubunun olduğunu göstermektedir. Önümüzdeki birkaç yıl içinde bu sıkışık durum 700 liralık kadrolara da intikal edecek ve 3 - 4 senelik meslek mensupları daha meslek hayatlarının başlangıcında yükselme imkânlarından mahrum kalacaklardır. Bunun dışında gene yakın bir gelecekte kadro imkânsızlığı sebebiyle müktesep hak maaş derecelerindeki bekleme müddetini dolduran üst derece maaşa yükselemiyen meslek mensupları olacaktır. Bu durumun, ihtiyacı karşılıyacak yeni kadrolar alınarak veya küçük kadrolar yükselterek halledilmesi mümkün ise de, bu tedbirler meseleyi kesin şekilde halledilemiyecek ve kısa bir müddet sonra aynı durum gene ortaya çıkacaktır. Üst kadrolardaki meslek mensuplarının üyeliklere seçilmeleri suretiyle kadrolarda sağlanacak boşalmalar ve bu suretle kadrolar arasındaki akış

bu meseleyi kökünden halletmese dahi konunun çözümlenmesine büyük ölçüde yardım edecek en emin ve müstakar bir yol olarak gözükmektedir. Zira meslek mensuplarından birinin üyeliğe seçilmesi, yapılacak teselsül dolayısiyle 7 kişiye bir üst kadro verilmesni sağlıyacaktır. Aksi halde hemen önümüzdeki seneler içinde 600 lira ile 950 lira kadrolar arasında sıkışmış bir meslek mensupları gurubunun teşekkül etmesi mukadderdir.

4 — SEÇİLME ŞANSI :

Diğer taraftan bütün hizmetleri Danıştay içinde geçmiş olan ve bu nedenle sosyal ilişkileri mesleğin icabı olarak sınırlı kalan meslek mensuplarının, üyelik seçimlerindeki şansları, Danıştay üyeliği seçimlerine katılabilen ve geniş sosyal münasebetleri ve tanınmayı faal idarede en üst kadroları işgal etmiş ve bu sebeple geniş bir çevre kazanmış olan diğer adaylara nazaran daha az olmaktadır. Seçim neticeleri de bu hususu doğrulamaktadır (6). Halen Danıştayda üyelik için kanunî nitelikleri, meslekî ve ilmî yeterliği haiz bir çok meslek mensubu bu yüzden gerek aday gösteren kurullardan ve gerekse Anayasa Mahkemesinden iyi sonuçlar alamamaktadırlar. İşin bünyesinden doğan bu mahzuru telâfi etmek ve hizmetin faydasına olarak boşalan üyeliklerde her iki guruba da eşit şans temin edecek bir hukukî zemin yaratmak ancak yeni bir seçim usulü ile mümkün olabilecektir.

TEKLİF :

Bütün bu sebeplerin ışığı altında ve bu konudaki Anayasa hükümleri de dikkatle alınarak teklif etmekte olduğumuz seçim sistemi kaba hatları ile şöylece özetlenebilir :

Boş üyeliklere yapılan seçimlerde meslek mensuplarına % 50 nisbetinde bir kontenjan tanımasını ön görmekteyiz (7). Bunun sağlanabilmesi için, Danıştay Genel Kurulu adayların tamamını ve Bakanlar Kurulu da adayların en az yarısını bu konuda kendisine müracaat edecek ve niteliği haiz Danıştay mensupları içinden gösterecektir. Öngördüğümüz kontenjan nisbetinin uygulanmasını temin etmek üzere üyelik seçimlerinin çift münhal için yapılması zorunludur. Bunun uygulamadaki sonucu şu olacaktır : Seçimi yapacak olan Anayasa Mahkemesinin önüne iki adet boş üyelik için dört aday gelecek, bunlardan, ikisi Danıştay Genel Kurulu ve bir tanesi de Bakanlar Kurulunca gösterilmiş olmak üzere, üçü Danıştay mensubu olacak ve böylece Anayasa Mahkemesi en az bir Danıştay mensubunu üyeliğe seçecektir. Teklif ettiğimiz usulün tek mahzuru, şayet mahzur sayılırsa, üyelik seçimlerinin her çift münhal için yapılması ve bu sebeple bir münhal için seçim yapılamamasıdır. Ancak 11 yedek üye ile çalışan Danıştay için bir üyeliğin kısa bir süre boş kalmasının hizmet yönünden bir sakınca doğurmayacağını düşünmekteyiz. Böylece her münhal için seçim yapılmıyacağından Danıştay'da sık sık seçim yapmanın ortaya çıkardığı meseleler de halledilmiş olacaktır. Diğer taraftan mevcut kadrolara göre halen Danıştay'da, üye olabilmek için kanunî şartları haiz 29 meslek mensubu mevcut olduğundan Danıştay Genel Kurulunun göstereceği adayların Danıştay meslek mensupları ile sınırlandırılmış olmasının, adayların tesbitinde tercih imkânlarını ortadan kaldırdığı da ileri sürülemez.

KONUNUN ANAYASA HÜKÜMLERİ ÖNÜNDE İNCELENMESİ :

Konuyu, 521 sayılı Danıştay Kanunu tasarısında bu hususu tanzim eden madde ve geçici maddenin Millet Meclisindeki müzakereleri sırasında ortaya atılan ve Anayasa Komisyonunca düzenlenen raporda belirtilen Anayasa aykırılık iddiaları ile beraber inceliyeceğiz. Tasarıya konulan 120 nci madde «Üyeliklerin Tahsisi» başlığı altında aynen şu hükmü ihtiva etmekteydi.

«Madde 120 — Boşalan üyeliklerin en az yarısı 8 inci maddenin (H) işaretli bendinde yazılı Danıştay mensuplarına tahsis olunur. Bunlar arasında gerekli nitelikleri haiz aday bulunamadığı takdirde dışardan aday gösterilir.

Seçimlerde bu madde hükmü gözönünde tutulur.»

Bu madde için ileri sürülen Anayasaya aykırılık iddialarını iki noktada toplamak mümkündür :

1 — Anayasanın 140 ıncı maddesi Danıştay Başkan ve Üyeleriyle Başkanun Sözcüsünün Anayasa Mahkemesince seçileceğini belirtmiştir. Bu seçimde Anayasa Mahkemesini bağlayan, sadece bu maddenin (seçimin Bakanlar Kurulu ve Danıştay Genel Kurulunun boş yer sayısı kadar ayrı ayrı gösterecekleri adaylar arasından) yapılmasına dair 4 üncü fıkrası hükmüdür. Bunun dışında seçimlerde Anayasa Mahkemesini bağlayacak bir hüküm Anayasaya aykırı olur ve tasarıdaki gibi bir hükmün kanunlaşması halinde, yani Anayasa Mahkemesi kanunî niteliği haiz olup aday gösterenler arasında istediğini seçmekte muhtar olmadığı takdirde seçim yoktur, ancak tahsis vardır. Raporda üzerinde durulan birinci iddia budur.

Anayasanın konu ile ilgili 140 ıncı maddesindeki, seçimle ilgili hükümler şu suretle özetlenebilir :

a) Danıştay Başkan ve Üyeleriyle Başkanun Sözcüsü Anayasa Mahkemesince seçilir.

b) Bunların nitelikleri kanunla tesbit edilir.

c) Seçimlerde Bakanlar Kurulu ile Danıştay Genel Kurulunca ayrı ayrı boş yer sayısı kadar aday gösterilir.

521 sayılı Danıştay Kanunu tasarısından çıkarılan 120 nci madde, ikinci fıkrası hükmü ile seçimlerde doğrudan doğruya Anayasa Mahkemesini bağladığı için yukarıda özetlenen fikirlerin ortaya atılmasına sebep olmuştur. Ancak bizim teklifimiz Anayasa Mahkemesinin yetkilerini hiçbir suretle kısıtlar mahiyette değildir. Teklif edilen usul, Anayasa ile düzenlenmemiş ve

Danıştay Kanununa bırakılmış bulunan bir konu ile ilgili olup sadece seçimlerde aday gösterecek olan Bakanlar Kuruluna ve Danıştay Genel Kuruluna hitap etmekte ve Anayasanın 140 ıncı maddesinin seçimle ilgili olan ve yukarıda 3 madde halinde özetlenen hükümlerine hiç bir surette aykırılık göstermemektedir.

Kaldı ki; bahis konusu 140 ıncı madde seçilecek Danıştay üyeleriyle Başkanun Sözcüsünün niteliklerinin kanunla tesbitini öngörmektedir. Kimlerin Danıştay Başkanlıklarına, Üyeliğe ve Başkanun Sözcülüğüne seçilebileceğini tesbitte yetkili kılınan kanun koyucunun bunlardan bir kısmının ne nisbette seçileceğini tesbitde yetkili olması tabiidir. Bilfarz, 521 sayılı kanunun Başkanlar, Üyeler ve Başkanun Sözcüsünün niteliklerini tesbit eden 8 inci maddesine general ve amirallerle ilgili bent konulmasa idi bu hususun Anayasa aykırılığından bahsedilebilirmiydi? Anayasa bu işi konun koyucuya bıraktığına göre elbette ki hayır. Kanun koyucu bir katagoriyi bu maddeye hiç almıyabileceği gibi seçilme niteliği tanıdığı kimselerin ne oranda bu haktan faydalanacaklarını da tesbit yetkisini haizdir. Zira Anayasa'da aksine açık bir hüküm bulunmadıkça yasama organının yetkilerinin daraltılması söz konusu olamaz.

2 — Anayasaya aykırılık iddialarından diğeri de Danıştay üyeliği için kanunî niteliği haiz olanlardan sadece belli bir katagori lehine diğer katagorilerin haiz olmadığı, bir seçim şansı yaratmanın Anayasanın 12 inci maddesindeki eşitlik ilkesiyle bağdaşamıyacağı şeklindedir. Burada sözü edilen Anyasanın 12 inci maddesi;

«Herkes, dil, ırk cinsiyet, siyasî düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz kanımaz» hükmünü ihtiva etmektedir. Maddenin birinci fıkrası doğuştan sahip olunan hasletler ve düşünce ve inançlar sebebiyle kanun önünde eşitlikten bahsetmekte ve konumuzla ilgili bulunmaktadır. İkinci fıkrasının ise kendisine nazaran özel hüküm ihtiva eden ve aşağıda temas edilecek olunan 58 inci madde karşısında hadiseye tatbik kabiliyeti yoktur. Esasen meslek mensuplarına tanınacak kontenjan maddede kasdedildiği anlamda imtiyaz olmayıp, hizmetin ve belirtilen öteki sebeplerin gerektirdiği bir zorunluktur. Danıştay Üyeliğinin özel bir formasyonu gerektiren teknik bir hizmet dalı olması sebebiyle buraya seçilecek kimselerin vasıflarının tesbitinde olduğu gibi belli bir nisbetin gene belli nitelikleri haiz olan kimselere hasredilmesinde de Anayasaya aykırılık değil, aksine aşağıda yazılan 58 inci maddesinin methine ve ruhuna uygunluk bulunmaktadır.

Gerçekten adı geçen madde şu hükmü taşımaktadır;

«Her Türk Kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir.

Hizmete alınmada, ödevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayrım gözetilemez.»

Anayasa bu madde ile kamu hizmetlerine alınmada, eğer görev gerektiriyorsa, bazı ayrımlar yapılabileceğini kabul etmektedir. Danıştay üyeliğinin niteliği de böyle bir ayrımı zorunlu kılmaktadır.

Bir misalle meseleyi biraz daha açmak yerinde olacaktır. Anayasanın 133 üncü maddesi Yargıtay Üyelerinin Yüksek Hâkimler Kurulunca seçileceğini, üyelerinin niteliklerinin, tıpkı Danıştayla ilgili 140 ıncı maddede olduğu gibi, kanunla düzenleneceğini öngörüyor. 45 sayılı Kanun da Yargıtay Üyeliği açıldığında yeni üyenin birinci sınıfa ayrılmış hâkimler arasından seçileceği hükmünü ihtiva ediyor. Bu hüküm sevkedilirken hizmetin özellikleri noktasından hareket edildiğinde şüphe yoktur. Nasıl ki; Yargıtay Üyeliğine seçilme imkânının, aynı mesleki formasyona sahip ve birinci sınıfa ayrılmış savcılara dahi tanınmıyarak, sadece birinci sınıfa ayrılmış hâkimlere hasredilmesinde eşitlik ilkesine aykırı bir taraf görülmüyorsa, Danıştay Üyeliklerine % 50 oranında meslek mensuplarının seçilmesini sağlıyacak hükümler için de bu yolda bir mahzur olmamak icabeder.

S O N U Ç :

Konu bir Anayasa Müessesesi olan Danıştay mensuplarının ve özellikle bu müessesenin geleceği ile yakından ilgilidir. Biz, zaman zaman ortaya atılan, ancak ilgisizlikten üzeri küllenen bir problemi yeniden ortaya atıyor ve bir çözüm yolu teklif ediyoruz. Başka çözüm yolları da bulunabilir. Asıl olan, problemin benimsenmesi, bununla ilgili çeşitli fikirlerin ortaya konulması ve bir sonuca bağlanmasıdır.

---

(1) Maddeye göre Danıştay başyardımcıları ile o derecedeki kanunsözcülerinin, üyelikler dışında, doğrudan doğruya Daire Başkanlıklarına, Başkanunsözcülüğüne ve Danıştay Birinci Başkanlığına seçilebilmeleri imkân dahilinde ise de şimdiye kadar bu yolda uygulama olmamıştır.

(2) Bu madde Danıştay Baş Yardımcısı Recep Başpınar'ın bir incelemesinden yararlanılarak yazılmıştır.

(3) Adı geçen eser 1966 sayfa 1315

(4) Adı geçen eser Sayfa 597

(5) Halen Danıştaydaki üye ve başkanlardan (Başkanunsözcüsü dahil) 25 tanesi Danıştay bünyesinden gelmiş olup 73 mevcuda nazaran nisbeti % 34,4 dür.

(6) 521 sayılı Danıştay Kanunu yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 26 boş üyelik için seçim yapılmıştır. Bu seçimler için Danıştay Genel Kurulu 14 ve Bakanlar Kurulu 2 meslek mensubunu aday göstermiştir. Bu rakamlara göre meslek mensuplarının üye adayları içindeki nisbeti % 27 dir. Bu nispet Danıştay Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten sonra Anayasa Mahkemesince seçilen üyeler içindeki meslek mensupları nisbetine yakındır. Buna göre denilebilir ki, Anayasa Mahkemesi meslek mensuplarını aday gösterildikleri nisbette üyeliğe seçmekte ve hatta onlara Danıştay Genel Kurulundan daha fazla rağbet etmektedir.

(7) Bu nisbet Fransada, fiili durum daha fazla olmamakla beraber, 2/3 dür. Yunanistanda ise 22.12.1928 tarih ve 3713 sayılı kanunun 3 üncü maddesine göre, 1933 senesinden itibaren uygulanmak üzere, münhallerin en az 3/4 üne yardımcılar tayin edilirler.

SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ MEZUNLARININ İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİNDE YAPILACAK FARK İMTİHANI HAKKINDA YÖNETMELİK

(Resmi Gazete'nin 18/Mayıs/1968 tarihli ve 12902 sayılı nüshasından alınmıştır).

Madde 1 — Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun olanların, 2556 sayılı Hâkimler, 3499 sayılı Avukatlık Kanunları gereğince İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde imtihan vererek «fark imtihanı belgesi» alabilmeleri için Siyasal Bilgiler Fakültesinde, İstanbul Hukuk Fakültesine nazaran, hakimlik ve avukatlık meslekleri için gerekli nitelik ve nicelik bakımlarından noksan kalan derslerden Hukuk Fakültesinde bu Yönetmeliğe göre açılacak fark imtihanlarını başarmış olmaları şarttır.

Madde 2 — Adaylar, fark imtihanı için müracaat ederken, mezun oldukları dönemde Siyasal Bilgiler Fakültesinde yürürlükte olan Lisans, Öğretim ve İmtihan Yönetmeliğine göre okudukları dersleri gösteren ve Siyasal Bilgiler Fakültesince tasdikli bir belgeyi dilekçelerine bağlarlar.

Madde 3 — Adayın, hangi derslerden fark imtihanına tabi tutulacağı, 1. madde uyarınca, 2. maddede gösterilen belgeye göre İstanbul Hukuk Fakültesi Yönetim Kurulu tarafından tesbit edilir.

Madde 4 — Fark imtihanı için müracaat edenlerin dilekçelerine 2. maddedeki belgeden başka, daha önce diğer bir Türk Hukuk Fakültesinde fark imtihanına başvurmadığını gösteren belge, mezuniyet diplomalarını veya tasdikli suretlerini, nüfus kimlik kâğıdını veya örneğini, üç adet 4,5 × 6 ebadında fotoğraflarını ve imtihan harcını yatırdıklarına dair makbuzu eklemeleri lâzımdır.

Madde 5 — İmtihanlar yılda iki defa Mayıs ve Kasım aylarında yapılır. İsteklilerin 20 Nisan veya 20 Ekime kadar bu husustaki müracaatlarını yapmış olmaları gerekir. İmtihan günleri Fakültece imtihandan en az 7 gün önce Fakülte ilân tahtasında ilân edilir.

Bu Yönetmeliğin uygulanmasında Kasım ve Mayıs imtihanları ayrı ayrı birer dönem sayılır.

Madde 6 — Her dersin imtihanı, Yönetim Kurulunca o dersin öğretim üyelerinden, yeter sayıda üyesi bulunmadığı takdirde en yakın dersin öğretim üyelerinden seçilecek 3 kişilik bir komisyon tarafından Hukuk Fakültesi Lisans Öğretim ve İmtihan Yönetmeliğine göre yapılır.

Madde 7 — Aday, müracaatından itibaren birbirini izleyen dört imtihan dönemi (İlk imtihan dönemi dahil) içinde imtihana girmediği veya girip de başarı gösteremediği takdirde, imtihanı başaramamış sayılır ve bir daha fark imtihanına kabul olunmaz.

Madde 8 — Bu yönetmeliğe göre yapılan imtihan sonunda başarı gösterenlere «fark imtihanı belgesi» verilir.

Geçici Madde — İşbu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce fark imtihanı için müracaat etmiş veya fark imtihanına girmiş olup da, imtihanlarını bitirememiş olanlar bu Yönetmelik hükümlerine göre imtihan edilirler.

Fark imtihanını bitirememiş olanlar hakkında bu Yönetmeliğin 7. maddesinde yazılı dönem sayısı, Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren uygulanır.

Madde 9 — Bu yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Türkiye'de İktisadî Devlet Teşekkülleri Yönetim Kurulları

Ayhan AÇIKALIN

Sür'atli kalkınma zorunluğunda olan memleketimizde sanayileşmenin en önemli tatbikatı İktisadî Devlet Teşekkülleriyle olmuştur

Lozan Andlaşması ile kapitalasyonlardan kurtulmuş, siyasi bağımsızlığını kazanmış yeni Türkiye Cumhuriyetinin ikinci hamlesini ekonomik kalkınması için yapacağı şüphesizdi. Nitekim sivil sahada da uzak görüşlülüğü ve pratikliğiyle tanınan Atatürk, sür'atli bir ekonomik kalkınma yolu olarak İktisadî Devlet Teşekküllerini kurma yolunu seçmiş ve hazırlanan ilk Beş Yıllık Plân ile bunu hızlandırmıştır.

Diğer taraftan, halen 50 milyar lira civarında tahmin edilen bu Teşekküllerin mamelekinin idaresi, mezkûr kuruluşların en önemli konularından birini teşkil etmektedir.

İktisadî Devlet Teşekküllerinin yönetimi konusunda dünya'da çeşitli fikirler ve tatbikat mevcuttur. Biz burada nazari görüşleri bir yana bırakarak, Türkye'deki tatbikatı ve neticelerini tetkik edeceğiz.

Türk İktisadi Devlet Teşekküllerinin yönetimini, teşkil tarzındaki ana görüşü de aksettiren, şu (3) devrede özetliyebiliriz :

- 1938 — 1960 devresi
- 1960 — 1964 devresi
- 1964 den sonraki devre.

I) 3460 sayılı kanunun tatbikatı (1938 - 1960).

İktisadî Devlet Teşekküllerinin, adet ve ekonomimizdeki öneminin artması karşısında, sadece genel hükümlere tabi olmaları mahzurlu bulunarak; hepsinin kuruluş, yönetim ve denetim esaslarının bir mevzuat içinde toplanması zaruri görülmüş ve 1938 yılında 3460 sayılı (Sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan iktisadî teşekküllerin teşkilâtiyle idare ve murakabeleri hakkında kanun) çıkartılmıştır.

Cumhuriyetten sonra çıkarılmış pek çok mvzuat gibi, 3460 sayılı Kanun da, batının tecrübelerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Zikri geçen kanunun tatbik edildiği 1938 - 1960 yılları arasında, İktisadî Devlet Teşekküllerinin Yönetim Kurulları, kuruluş kanunlarındaki esaslara tabi olmuştur diyebiliriz. Özel Kanunu olanlarda kanun hükmü, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre şirket olarak kurulanlarda da ana statüleri, Yönetim Kurulunun miktar, müddet ve teşekkül tarzını tayin etmiştir.

Hangi şekilde teşekkül ederse etsin, 3460 sayılı Kanunun devresinde, Yönetim Kurulu Başkanı ile Üyeleri teşekkül bünyesi dışından gelmiş; ancak Genel Müdür tabiî üye olarak Kurula iştirak etmiştir.

Bu devreye ait Yönetim Kurulunun teşekkül tarzı gerek tek, gerekse çok partili devirde, bizi, daima politik şahısların hakim olduğu bir Yönetim Kuruluna götürmüştür. Politikacı tayin etme keyfiyeti, İktisadî Devlet Teşekkülünün yönetimine hakim olma endişesinden değil, politikacıya veya hatırlı şahsa yer bulma çabasından çıkmış; fakat her halde mezkûr Teşekküller, 3460 sayılı kanunun düşündüğü «kendi hususî kanunları dairesinde malî ve idarî muhtariyete malik» olacak bir Yönetim Kuruluna kavuşamamışlardır.

II) 23 sayılı kanunun tatbikatı (1960 - 1964).

Sosyal hayat çok zaman bir aksiyon ve reaksiyon hareketidir. İktisadî Devlet Teşekküllerinin Yönetim Kurullarının senelerce politikaya alet edilerek belirli şahıslara «mansıp» haline getirilmesi, 27/Mayıs İhtilâliyle reaksiyonunu göstermiş ve 15/Temmuz/1960 tarihinde çıkarılan (23) sayılı Kanunla, Yönetim Kurulları, o zamana kadar ki tatbikatın tamamen zıddı bir görüşün tesiri altında, teşekkül bünyesinden elemanlardan teşkil edilmiştir.

Mezkûr Kanun'un 1. maddesi ; 3460 sayılı Kanuna veya özel kanununa göre kurulmuş Yöne-

tim Kurullarını feshetmiş ve teşekkülün Genel Müdürün'ün başkanlığında (3) kişilik bir Müdürler Kurulu'na Yönetim Kurullarının görevini devrederek yeni bir idare tarzı yaratmıştır.

Diğer taraftan, (23) sayılı Kanunun Müdürler Kurulunun daimî olarak kuruluşla ilgili 3. maddesindeki hüküm hiç bir zaman uygulanamamış ; geçici maddede kayıtlı, «Bakanlıkların teşekküllerin bünyeleri içersinde tensip edecekleri müdürlerden kurulu bir heyet» (1960 - 1964) yılları zarfında Yönetim Kurulu görevini ifa etmiştir.

Bundan evvelki devrenin tamamen politikacı ve hatırlı şahıs heyeti, bu sefer yerini, genel müdürün işaretiyle iş gören memurlar heyetine terketmiş olmaktadır.

III) 440 sayılı kanunun tatbikatı (1964 - ......)

İhtilâl idaresinin, konunun istismarını görerek hissî yönden belki haklı, fakat bünyeyi tahlil ve gerekli tedbiri alma yönünden acele ve sakat olan tasarrufunun İktisadi Devlet Teşekküllerinin yönetim problemini halledemediği kısa zamanda görülerek ciddî bir çalışmaya geçilmiş ve bunun neticesinde 12/3/1964 tarih ve 440 sayılı kanun çıkarılmıştır.

440 sayılı Kanun 8. maddesi ile İktisadî Devlet Teşekküllerinin Yönetim Kurullarını, (3460) ve (23) sayılı Kanunların karışımı bir sistemle teşkile yönelmiş bulunuyor.

Filhakika, mezkûr Teşekküllerin Yönetim Kurulları genel olarak (5) kişiden teşkil edilmiştir (İşçi çalıştıran teşekküller, T. C. Ziraat Bankası ve özel teşebbüs hissesi için bazı hükümler hariç). Bunun (3) ü (23) sayılı Kanundaki gibi Genel Müdür ve memurlar arasından, (2) si ise hariçten tayin olunmaktadır. Genel Müdür, aynen (23) sayılı kanundaki gibi Kurulun Başkanıdır. Hariçten tayin olunanların ise, biri Maliye Bakanlığınca, diğeri teşekkülün bağlı bulunacağı Bakanlıkça tesbit olunacak ve Bakanlar Kurulunca tayin edileceklerdir. Bunların memur veya serbest kimselerden seçilmesine dair kısıtlayıcı bir hüküm mevcut olmayıp, sadece kanunun tesbit ettiği vasıflara sahip olmaları kâfi görülmüştür. Gerek 440 sayılı kanun, gerekse bilâhare çıkarılan tüzük'te görev süresi zikredilmemekte, fakat Kanun'un emrettiği yeni statüleri çıkıncaya kadar eski statülerin tatbik olunacağı ifade edilmekle, eski müddetler (ekseriya 3 yıl) mer'i olmaktadır.

Dışarıdan tayin olunacaklardan memur hüviyetlerinde olanların müddetlerinin dolmasını müteakip tabi alacakları muamele ile kanundaki evsafa uymayanların tayinlerini önleyici sarih bir hüküm de mevcut değildir.

(3) Devrenin Mukayesesi :

Yukarıda 3 devre halinde özet olarak zikrettiğimiz Yönetim Kurullarının teşekkül tarzı ve başlıca özelliklerinin mukayesesinden şu neticeyi çıkarabiliriz :

1 — Ekonomistler ve Devletin idare mekanizmasının başındaki bürokratlarca İktisadî Devlet Teşekküllerinin önemi her vakit takdir edilmiş ve yasama organı, en iyi şekilde kurulup, yönetilmeleri için zaman zaman gerekli mevzuatı çıkarmıştır.

Ancak, çıkarılan mevzuat çeşitli nedenlerle (3460 sayılı kanun gibi) tam olarak tatbik edilememiş, bilhassa politik çevrelerin ilişkisini kesmek maksadiyle mevzuattaki açık noktaları kapatmak üzere yapılan müteakip hamleler de (23 ve 440 sayılı kanunlar) aceleye geldiği veya telifçiliğe kaçtığı için konunun halline kâfi gelmemiştir.

2 — (30) yıl içinde bu konuda (3) Kanun çıkarılmış; ilk ikisi birbirinin zıddı görüşte, üçüncüsü ise ikisinin karması havasıyla tedvin edilmiştir. Bir sonraki kanun bir evvelkinin acı hatırasiyle ve acele olarak hazırlandığı için, daha neşrolunur neşrolunmaz çeşitli mahzurları görülmüş ve acı tenkitlere hedef tutulmuştur.

3 — Yönetim Kurullarının teşekkülünde en fazla tenkit edilen husus, tayinlerde ehliyete riayet edilmemesi ve çok zaman buraların politik veya hatırlı şahıslar için bir yedek görev sayılmasıdır.

Ancak, bunu düzeltmenin çaresinin, okulsuz maarif idaresi düşüncesindeki formüllerle olamıyacağı da tabiidir. (23) sayılı kanun bu büyük hataya düşmüş ve Yönetim Kurullarını fiilen kaldırma mahiyeti taşıyan, teşekkülü (3) memurdan müteşekkil bir hey'ete terketmiştir.

Düzeltme mahiyetindeki (440) sayılı kanun ise, kendinden evvelki iki sistemin karması havasından ileri gidememiştir. Üstelik, başkan teşekkülün genel müdürü olduğu ve iki memur ile yönetim Kurulunda ekseriyeti daima elinde tutacağı cihetle, (23) sayılı kanunun, memurların teşekküle hakim olma havasında bir değişiklik de yaratamamıştır.

4 — Yönetim Kurulunda ekseriyet kadar başkanın tutumu da önemlidir. Gündemin tanziminden, konuların takdimine ve birçok tasarrufa yön verişe kadar pek çok şey Yönetim Kurulu Başkaniyle ilgilidir.

(3460) sayılı kanunun başkanı dışardan tayin etme sistemi, bu noktalarda, genel müdürün hem karar hem icra organı olarak doğuracağı mahzuru izale etmekteydi. Bir manâ ifade etmeyen ve sadece bir reaksiyon kanunu olan (23)

sayılı kanunu hesaba katmazsak, (440) sayılı kanun bu noktada yine eksiktir ve mahzurlar çeşitli teşekkülde kendini bariz bir şekilde göstermiştir.

Kuvvetli ve icracı Yönetim Kurulundan, Kurula hakim memurları veya teşekkülün bünyesine sırt çevirmiş hepsi hariçten gelmiş ilgisiz insanların kasıntılarını anlamamak gerekir. Her iki sinin de kuvvetli ve zayıf noktaları olduğunu bilerek, aralarında bir denge kurmak; fakat, her halde, hakemi (yani başkanı) müessese dışından seçmek daha isabetli olacaktır.

5 — Nihayet, konunun en önemli kısmına, Yönetim Kurulu üyelerinin evsafına geliyoruz.

3460 sayılı kanun 15. maddesiyle, 440 sayılı kanun ise 8 ve 10. maddeleriyle (*) Yönetim Kurulu üyeleri için gerekli vasıf ve şartları iki ana grupta toplamıştır :

a — İktisadi veya meslekî alanda yüksek tahsil yapmak.

b — Genel Müdürlük veya Yardımcılığı görevlerini yapacak ehliyet, bilgi ve tecrübe sahibi olmak.

Fakat, her iki kanun zamanında da, çoğunlukla, bu kanunî şartlara riayet edilmediği bir gerçektir. O kadar ki, 1938 - 1960 yılları arasında Yönetim Kurulu üyeliklerine yapılan tayinlerde bu şartlar artık akla bile gelmez olmuş ve sadece yüksek tahsil şekil şartıyla yetinilmiştir. Tayinler Kararname ile olduğu ve bu kabil Kararnameler de kimsenin menfaatini haleldar etmediği cihetle, iptali için dava da açılamamakta ve Kanuna aykırı durum fiilen yürütülebilmektedir.

440 sayılı kanunun 1964 yılından sonraki tatbikatı da, bundan parlak olmamıştır. Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte teşekkül eden ilk Yönetim Kurulları, tam olmamakla beraber nisbeten uygun bir tatbikata sahne olmuş; bunların müddetlerinin dolduğu 1967 yılında yapılan 2. tayinler ise büyük çapta eski devre dönüşü ifade etmiştir.

Filhakika aşağıdaki cetvelin tetkikinden de anlaşılacağı üzere, tahsil ve meslek şartı gözetilmek suretiyle kanuna uygun olarak yapılan

Kararname tarihi	İ. D. T. Adedi	İktisadi veya meslekî tahsil ve sair şartlara u y g u n		Politikacı		Asker vesair emekli memur		Tayin Yekûnu	
		Adet	%	Adet	%	Adet	%	Adet	%
16/5/1964	19	21	55.1	8	21.—	9	23.9	38	100.—
17/5/1967	19	15	39.5	15	39.5	8	21.—	38	100.—

tayin miktarı 1964 de (% 55,1) iken, nisbet 1967 de (39,5)'e düşmüş; politikacı tayini (% 21) den (% 39,5) a yükselmiş; tekaüt asker vesair kimse oranı da (% 21 - 23) civarında devam etmiştir.

Politikacı miktarının % 77 si ile tekaüt asker vesair emekli memur miktarının hepsi, kanunun şartlarına uygun olmayan evsaftaki kişilerden müteşekkildir.

6 — İktisadi Devlet Teşekküllerinin yönetim kurullarına, Bakanlar Kurulunca, teşekkül bünyesi dışından tayin olunacak (2) üye için 440 sayılı Kanun 8. maddesiyle, Genel Müdür veya Genel Müdür Muavinlerinde aranan nitelikte olmaları şartını koşmuş ve bu nitelikleri yitirenlerin süreleri dolmadan da değiştirilebileceğini kaydetmiştir. Bundan, zikri geçen üyelerin kanunî şartların yitirilmesi hariç görevlerinden alınamıyacağı manası çıkmaktadır.

Diğer taraftan, yine aynı madde ; Bakanlar Kurulunca, Bakanlık Teşkilâtı veya dışardan seçilecek üyelerin genel, katma ve özel bütçedeki idarelerin ve kamu iktisadî teşebbüslerinin barem içi ve dışı kadrolarında çalışan bir kimse olması halinde görevleri ile ilişiğinin kesileceğini, fakat görev sürelerinin terfilerinden sayılacağını, emeklilik ve sosyal haklarının şartlı olarak devam edeceğini ve başka hiçbir işle meşgul olamıyacaklarını kaydetmiştir.

Bilhassa kaydedilen bu hususun ; ilgilinin mesaisini Teşekkül'e hasredip, eski klâsik yönetim kurulu üyeliği tipini tekrar canlandırmamak için vazedildiği muhakkaktır. Yalnız, iki noktada kanun yine atlamış ve açık kalmıştır.

A — Tayin olunanlardan politikacı, emekli memur veya emekli asker tipinde olanlarda hemen yine eski tatbikat cereyan etmiş ; yönetim kurulu üyesi, Teşekküle sadece maaşı ile bağlanan kimse olmuştur.

B — Teşekküle hariçten tayin olunan memurların görev süresinin sona ermesinden sonra nasıl bir muameleye tabi tutulacağı açık değildir. Kanun bu şahısların eski görevleri ile ilişkisini kesmekte, memuriyet haklarını devam ettirmekte, bundan sonrasını ise belirtmemektedir. Hepsi memuriyet statüsüne tabi kimseler oldukları ve yönetim kurulu müddetinin sona erme-

sinden sonra açıkta kalmayı kabul ettiklerine dair bir belge de imzalamadıkları cihetle; resmen, iki bakanlık arasında nakledilmiş kimse durumuna girmektedirler ki, Kararname ile nakledilen bir kimsenin müddetin sona ermesini müteakip, evvelkine denk bir görev istiyeceği tabiidir.

Bakanlıkların, bu hususta 1967 ve 1968 yıllarında müddetleri biten kimseleri yeniden tayinde gösterdiği tereddüt, mevzuata göre yapılmış bir icraî tasarrufun memurun aleyhine tecelli etmesi gibi garip bir sonuç doğurmuştur. Gerçi açıkta bırakılanlar, konu Türkiye'de ilk olduğu ve çok mecbur olmadıkça icra ile ihtilâfa düşmek istemedikleri için (zaten adetleri 8 - 10 civarındaydı) telifçi yolları tercih etmişler ve dava yolunu seçmemişlerdir. Fakat, iyi niyetle konulmuş eksik bir madde yüzünden derece derece mağdur oldukları da muhakkaktır. Bu itibarla, ilk tadilâtta kanuna bu acaip durumu giderecek bir hüküm konulması zaruridir.

SONUÇ:

Memleket ekonomisinde büyük rolü olduğu halde, mevzuatının kendisine tanıdığı yetkileri tam olarak kullanmasına imkân verilmeyen İktisadî Devlet Teşekküllerinin, ilgili Bakanlıklarca yetkileri fiilen tanınmak suretiyle daha rasyonel bir çalışma temposuna sokulabilceği muhakkaktır.

Bu temponun belkemiği **Yönetim Kuruludur.** Yönetim Kurullarına yapılacak (1964 de % 55, 1967 de % 40 civarında olan kanundaki evsafa uygun tayinlerin) % 100 e ulaşması teşekkülün muvaffakiyeti için ilk şarttır.

Bu yapılabildiği takdirde ; Hükûmetin, Teşekküllere müşahhas hedefler verip, bunları tahakkuk ettiremiyenleri sadece icraî değil ihmalî yönden de tecziye etmesi mümkün olacaktır. Bu şekilde; yetkili, ehil, fakat icabında tecziye edileceğini bilen bir ekibin, Devlete, 50 Milyarlık namelekinin nemasını kazandırmaması mümkün değildir.

(*) **3460 sayılı Kanunun 15. maddesi :**

«İdare Meclisleri reis ve azasının, teşekküllerin husus! kanunlarında yazılı vasıflarından başka yüksek tahsil görmüş ve vazifelerini muvaffakiyetle başarmak için muktazi meslekî, hukukî, malî iktisadî ve teknik bilgiyi haiz ve tecrübe sahibi olması şarttır.»

440 sayılı Kanunun 8. maddesinin 4. fıkrası :

«Yönetim Kurullarına Bakanlar Kurulunca atanacak üyelerin Genel Müdür ve Genel Müdür Yardımcılarında aranan niteliklerde olmaları şarttır.»

440 sayılı Kanunnu 10. maddesinin 3. fıkrası :

«Genel Müdür ve Genel Müdür Yardımcısı olabilmek için:

a — İktisadî veya meslekî alanda yüksek öğrenim yapmış olmak,

b — Genel Müdürlük ve Yardımcılık görevlerini yerine getirebilecek ehliyet, bilgi ve tecrübe sahibi olmak,

c — Memurin Kanununun 4. maddesinin B, C, H, V fıkralarındaki niteliklere sahip bulunmamak gereklidir.»

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDE

NUFUS SORUNU

Muzaffer UYGUNER

İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden bu yana, gelişmekte olan ülkelere yardım konusu uluslararası bir temel sorun halini aldı, 1945 yılında kurulan Birleşmiş Milletlerin yasasında da bir görev olarak yer buldu. Hükûmetlerarası beş kurumdan biri olan Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası 1949 yılından bu yana bu konuda yardıma başladığı gibi Birleşmiş Milletler Teşkilâtı da daha geniş bir yardıma girişmiş bulunmaktadır. Bu yardım, ABD Başkanı tarafından 1949 Ocak ayında açıklanan «Dört Nokta Programı»nda, İngiltere'nin 1945 yılında kabul ettiği «Colonial Development and Welfare Act»ında, Güney ve Güney - Doğu Asya için 1950 ve 1951 yıllarında yapılan «Kolombo Plânı» nda da yer verildi. Bunun yanında, sanayileşmiş batılı ülkelerle Sovyetler Birliği de, politik niyetlerle, ekonomi politikalarında, gelişmeye yardımı teşvik edecek bir yol tutmağa başladılar. Çeşitli adlar altında malî yardım yapmak, uzmanlar göndermek plânın ilk adımı oluyordu. Yavaş yavaş, nüfus sorununun, psikolojik ve sosyolojik sorunların önemi anlaşıldı ve çeşitli ülkelerdeki gelişmenin birbirine zıt sorunları ile birlikte, özel durumlara göre, hal yoluna konuldu. En geniş anlamda kalkınmanın amacı, ekonomiyi kuvvetlendirmek, böylece kaynakları rasyonel şekilde kullanarak yeter beslenme, iyi bir sağlık, mükemmel bir eğitim ve konut sağlayarak hayat standardını yükseltmektir. Ekonomik kalkınma, en fazla, sınaî kalkınma ile ilgilidir. Zengin ülkelerle fakir ülkeler arasındaki uçurumu azaltmak günümüzün kilit sorunu olup dünya nüfusunun dörtte biri genel gelirlerin dörtte üçünü almakta, nüfusun üçte ikisi ise gelirden altıda bir pay alabilmektedir. Bu sorunun halli, dünyanın bugünkü politik bölünüşü yüzünden maalesef mümkün değildir.

Bugün, gelişmekte olan ülkelerden söz edilince Asya ve Afrika ülkeleri ile Lâtin Amerika'nın büyük bir kısmı anlaşılmaktadır. Bu devletlerin genel olarak özellikleri şunlardır : Çok yüksek oranda nüfus artışı, eğitim noksanlığı, pazar darlığı ve bazı hallerde sırf mahallî oluşu, altyapı yetersizliği ve gelişmemiş sanayi, tarımın tek üretim dalı olması, dünya pazarlarındaki fiyatların elverişsiz olması yüzünden ihracattan sağlanan gelirin azlığı, insan başına gelirin düşük olması, yerli sermaye azlığı ve iç politikanın kararlı olmaması.

Eğer bu özellikler bütün gelişmekte olan ülkelerde geniş ölçüde ortak ise doğal ve sosyolojik şartlara bağlı olarak, sözgelişi, toprağın zenginliğine, nüfus sayısına, işgücüne, toplumun yapısına ve kurumların durumuna, dinsel inançlara ve politik durumu ortaya koyan daha başka etkenlere göre gelişmenin safhaları esas alınarak bazı tiplere ayırmak mümkün bulunmaktadır (1). Ekonomik gelişmenin çeşitli olanakları, yukarıda sayılan şartların varlığına ve büyüklüğüne bağlıdır. Toprak zenginliği gibi bazı etkenlerin varolmaması bir engel sayılamaz, çünkü bunun bir örneği İsviçre'dir; yeter ki halk mevcut durumdan yararlanmasını bilsin.

Burada, nüfus sorununun bazı yönleri üzerinde durulacaktır. Gelişmekte olan ülkelerin bir çoğunda, herşeyden önce ortaya çıkan sorun, nüfusun büyük oranda artışı ile mal üretimi, gelir ile üretim olanakları arasındaki dengesizliktir. Bu yüzden bütün çabalar ya da geri kalmış ülkelerin kalkınma plânları insan başına üretimi çoğaltmağa dönüktür. Bu artış, mevcut kaynakların durumuna ve özellikle nüfusun durumuna ve bilgisine bağlıdır. Bu yüzden doğal kaynakları birbirinin aynı olan bazı ülkelerin kalkınmasında büyük farklar bulunmaktadır. Sosyal etken, modern girişimlerin başarısında tehlikeli durumlar yaratabilir. Zaten az gelişmiş ülkelerin ekonomik durumunun düzeltilmesi yalnızca sanayileşmiş ülkelerdeki tekniğin ve tesislerin aktarılması ile mümkün olamaz, bunların başarısı insana bağlıdır. Deneyler göstermiştir ki üretimin artışında nüfus artışını düzenlemenin büyük payı vardır. Bu gözlem, bizi, gelişmekte olan ülkelerin nüfus sorunlarının tam ortasına götürür.

Nüfus artışı :

Birleşmiş Milletler Teşkilâtının yaptığı tesbitlere göre, bugün yeryüzünde 3,3 milyar insan yaşamaktadır. Bu kaynak, dünya nüfusunun her yıl 60 milyon kişi arttığına ve bunun da ortalama % 1,7 artışı gösterdiğine dikkati çekmektedir. Bu hızla, 1980 yılında dünya nüfusu 4 milyara, 200 yılında da 6 milyara yükselecektir. Bu süre içinde, dünya gıda maddelerinin aynı oranda artması gerekmektedir, bununla birlikte ekilebilir toprakların büyük bir kısmı, bugün için, yiyecek maddeleri üretimine yarar durumdadır. Fakat yiyecek maddeleri artışı nüfus artışının altındadır. Gelişmekte olan ülkelerde üretim düşmesi bu sorunu günün sorunu haline getirmiştir.

Dünya nüfusunun artışı daha hızlanma eğilimindedir. İsa'nın doğum yıllarında dünya nüfusunun 250 milyon kadar olduğu sanılmaktadır. 1600 yıllarında bu rakam 500 milyonu geçmiş

bulunuyordu, bundan sonraki üç yüz yıl içinde ise üç katına erişmiştir. Mutlak rakam olarak olduğu gibi oranti bakımından da, bu artışda geri kalmış ülkelerin payı büyüktür; bu ülkelerdeki nüfus artışı önümüzdeki 33 yılda, sanayileşmiş ülkelerdeki % 40 a karşılık % 100 olacaktır.

Lâtin Amerika'da, bugünkü tahminlere göre, 1965 yılında 245 milyon olan nüfus 2000 yılında 680 milyonu bulacaktır. Bu kıta, bugün bile nüfusunu beslemek için yiyecek maddesi ithal etmektedir. Yalnız Meksika, Arjantin, Brezilya ve Uruguay biraz ihracat yapabilecek miktarda üretim yapabilmektedir.

Afrika ise bu yüzyılın sonunda % 151 bir artışla 466 milyonluk bir nüfus seviyesine erişecektir. Bugün, Güney Afrika Cumhuriyeti dışında yiyecek maddeleri yetersizliği bulunmaktadır.

Dünya nüfusunun % 55 inin yaşadığı Asya'da, önümüzdeki 33 yılda nüfus 1,8 milyar artacak ve böylece 3,4 milyara varacaktır. Asya, yiyecek maddesi ithal edecektir, çünkü üretim nüfusu besleyecek durumda değildir. Özellikle 1964 nüfusunun 470 milyon olduğu sanılan Hindistan'da yiyecek durumu önemlidir; aylık artış bir milyon kadardır ki böylece Avustralya nüfusuna yakın bir artıştan sözedilebilir. 2000 yılında, Hindistan nüfusu, 1840 yılındaki dünya nüfusuna ulaşacak ve nüfus bir milyarı bulacaktır. Halbuki bugün bile bu ülkede her yıl 8 - 9 milyon ton yiyecek maddesi ithal eylemektedir. Milyonlarca hintli, ABD nin tarımsal üretimindeki fazlalık yüzünden beslenebilmektedir. Nüfus artışının hızlanmasının bir nedeni de ölüm oranın % 0.40,4 den % 0.16,3 e düşmesidir. Son yirmi yıl içinde; böylece ortalama ömür 27 den 49,2 yıla çıkmıştır. Öte yandan doğum oranı ancak % 0.50,8 den % 0.39,4 e düşmüştür; dengenin sağlanması için % 0.20 ya da 25 e düşmesi gerekmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda ortalama ölüm oranı fazla ve doğum oranı duruk, fakat yüksek bir oranda tarımsal nüfus görülür. Ölüm oranının yüksekliği nedeni yetersiz bir besleme ve kötü sağlık şartlarıdır. Bu önemli ölüm oranı karşısında, eğer göç olmuyorsa, toplumun devamı ve dengenin sağlanması için yüksek bir doğum oranı gereklidir. Din, evlenme yaşı, cinslerin sayısı, kültür derecesi ve daha başka etkenler doğum oranında önemli rol oynar. İyi bir beslenme ve hekimliğin gelişmesi ölümlerin azalmasını sağlar. M. W. Arthur Lewis, hekimliğin gelişmesinde iki aşama tesbit eder : Birincisi kamu sağlığının korunması için genel bazı tedbirlerin alınması ve salgınların önlenmesi, ikincisi ise bu tedbirlerin kişiler tarafından kendi kendilerine izlenmesi (2). Bu aşamalar Avrupa'da aşılmıştır, gelişmekte olan ülkelerde ise henüz aşılmamıştır.

İlk olarak, iyi bir beslenme ile ölüm azaltılabilir. Yerli üretim, toprağın iyi işlenmesi, sun'ı gübre kullanılması, tohum ıslahı, sulama tesislerinin yapılması, yöntemli bir yetiştirmeye gidilmesi gibi etkili tarımsal usuller uygulanarak artırılabilir. Ulaştırma olanaklarının ıslahı suretiyle, bir bölgede bir felâket sonu doğan kıtlık öbür bölgedeki bol üretimle bir dereceye kadar giderilir. Herhangi bir ülkede, ulaştırma sorunu halledilmek suretiyle ölüm oranı % 1 kadar azaltılabilir. Hindistan ve bazı Afrika ülkeleri için bu önemlidir.

Kamu sağlığını korumayla ilgili genel tedbirler çocuk ölümlerini ve salgınları önler. Seylan, Mısır, bir çok Afrika ve Lâtin Amerika ülkesi bu aşamayı atlamışlardır. Aynı şekilde 1945 - 1952 yılları arasında Seylan'da sıtma savaşı sonunda ölüm oranı % 0.2,2 den % 0.1,2 ye düşmüştür. Aynı oran İngiltere'de 70 yılda sağlanabilmiştir, çünkü hekimlik o zaman bu kadar ileri değildi.

Batı ülkelerinde, hayat seviyesinin yüksekliği doğum oranını düşürmüştür. Bazı bünyesel değişiklikler doğum oranını düşürecek eğilimdedir. Şehircilik, sosyal bağların gelişmesi, nüfusun yer değiştirmesi, toplumda kadının yeni durumu, cehaletin giderilmesi bu arada sayılabilir. Şehirleşme, köylülerde görülen aile topluluklarını dağıtır. Şehir insanı çeşitli özgürlüklerini kullanmada daha geniş olanaklara sahiptir. Her türlü anlayışları görür çevresinde. İncelemeler göstermiştir ki, şehirlerde çocukların yükü köylerdekinden daha ağırdır, el emeği bu yüzden daha boldur. Şehirde bir arada yaşama okul eğitimini kolaylaştırır ve böylece okuyup yazma oranı artar, sözgelişi Hindistan ve Endonezya nüfusunun % 80 i, Japon nüfusunun ise % 10 u okuyup yazma bilmemektedir. Aile çemberi dışında çalışan kadın geniş olanaklar yüzünden iyi bir sosyal durum kazanabilmektedir.

Fakat doğum düşüklüğünü doğuran bir çok etkenler de vardır. Bunun temeli dinde, sosyal sınıflanmada, aile bağları ile kültür derecesinde aranmalıdır. Köylerde, bütün yeniliklere karşı koyma şehirden daha kuvvetlidir. Ölüm oranının azalmasına paralel olarak başlayan ekonomik gelişme, bir zaman için doğum oranını artırır, yani nüfusa bir artış getirir. Gelişmekte olan ülkelerdeki nüfus artışının Avrupa'daki eğriyi gösterip göstermeyeceği elbette bilinemez.

Nüfus artışının ekonomik gelişmedeki etkileri :

Nüfus artışını etkileyen etkenleri inceledikten sonra, nüfus artışındaki hızın - bir ülkede yaşayanların sayıca artışı yaş piramidini değiştirir elbette - ekonomik gelişmedeki etkisini incelememiz gerekiyor.

Burada nüfusun önemi ile üretimin çeşitli etkenleri arasındaki optimal ilgi sorunu ortaya atılabilir. İş gücü prodüktivitesi işin kapasitesine ve üretim tekniklerinin durumuna bağlıdır. Kültür seviyesi düşük olan bir ülkede çok düşük bir verim elde edileceği, halbuki öğretim durumundan yararlanan bu ülkede bir kaç yıl içinde nüfusun da etkinliğiyle daha fazla bir verim elde edileceği görülmüştür. Birinci sorun, insan tabiatı ile ilgilidir, insanın etkinliği ise kendisine yardımcı araçlara, yâni sermayeye bağlıdır.

Nüfus artışının fazlalığı karşısında, insan başına üretimi daha çok artırmak için çaba harcanır. Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda ise sermaye teşekkülü oldukça güçtür, çünkü günlük harcamalar ulusal üretim artışını emer. Bu ülkelerde artan nüfusa iyi bir hayat seviyesi sağlanması için yeter kaynaklar da bulunmaz bazı hallerde. Bu durumda, yalnız gelişmede engellerle karşılanmakla kalınmaz, bazan gerileme bile olur.

Gelişmekte olan ülkelerde iş gücü :

Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda, yeter iş gücü pontansiyeli vardır. Bunun durumunu anlamak için nüfusun miktarını ve özelliklerini bilmek gerekir. Nüfusun miktarı ile ilgili olarak nüfusun toplamı, yaş piramidi, kadın ve erkek sayısı ve bunların yanında iş süresini etkileyen bazı kurumsal etkenler ve bu arada sözgelişi tatiller, işsizlik, gizli işsizlik durumları önemlidir. Özellikler bakımından ise yaş durumu, cins ayrımı ve iş gücü, sağlık ve beslenme durumu, kültür seviyesi ve eğitim, sermayenin durumu ve teknik seviye üzerinde durulmalıdır. Sermaye ve üretim araçları, uzmanlar, teknisyenler, mühendisler, işletme şefleri, yöneticiler gibi kişiler olmadıkça bir işe yaramaz.

Gelişmekte olan ülkelerde mevcut iş gücü, eğer yetişmemiş ise fazla zaman harcar, iş yoğunluğuna sahip değildir, kendi kendine iş yapma yeteneği yoktur, sorumluluğu sınırlıdır, çevrenin sosyal etkisi altındadır. Kişinin toplum, aile, sınıf ve din ile ilgileri, ulusal davranışları, köylü ya da şehirli oluşu, sosyal durumu ve eğitim seviyesi, kurumlar üzerine kültürün etkisi, insan gücünü etkileyen kültür değerleri ile ekonomik değişikliklerin karşılıklı durumu, yığınların oynaklığı ekonomik gelişmede karar unsuru olarak önem kazanır. Bir işletme çabası yoksa, insan bunu istemiyorsa ya da gelenekler ve toplumsal kurumlar bir bir isteğin gerçekleşmesini engelliyorsa, ekonomik gelişme zayıf kalır, hattâ gerçekleşmez. Geri kalmışlığın bazı nedenleri toplumların değer ölçülerinde arayabiliriz, bazı uluslar maddî değerlere, bazıları da manevî değerlere önem verirler.

Gelişmekte olan ülkelerin esas sorunu, İkinci Dünya Savaşı sonunda hal çaresi aranan sermaye ithali sorunudur. Sosyoloji profesörü Richard F. Behrendt, **«Stratégie social des pays en voie de développement»** adlı eserinde, yardımın başarısızlığını, sosyal ve kültürel bir politika izlemeyen devletler tarafından sermaye olarak yardım yapılmasına ve bunun bir yeterlik ve zekâ hareketi, kişilerin ve grupların sorumluluğa hazırlanması olarak değerlendirilmesi gerektiğine bağlıyor. Gelişme, herkesin sorumluluğu ve olanaklarını kabul ediyor. Bilinçli bir kültür değişikliği, düzenli ve hareketli, üretim yeteneğinde bir gelişme, toplumdaki kişilerin çoğunun hayat standardında yükselmeye, kendi güçleriyle sonuçlar elde etmeğe yarıyor. Gelişmekte olan ülkeler, bütün sorunlarını sanayileşmiş ülkelerin çözeceği hayali içindedirler.

İş gücünün ekonomik yönden harekete geçirilmesinde etkenler :

İnsan olma ile fizikî bağlar arasındaki ilgi bilinçsizlikten bilinçli hale geçebilmedir. Ekonomik gelişme, yeni amaçlar tesbit ederek ve bunlara düzenli olarak erişme araçlarını bularak evrim içinde bulunmaktır. İşi en kuvvetli olarak harekete geçiren kendi gücünün ürünlerini elde etme olanağıdır. Sosyal oynaklığın köleliğe, sınıflara, hısım kayırmalarına ve başkalarına kapalı bir sınıfa dayanan ülkelerde bir ekonomik gelişme beklenemez. Aynı şekilde, iş gücünün harekete geçirilmesinde ve ekonomik gelişmede aile yapısının da büyük önemi ve rolü vardır ; toplumun her üyesinin ötekilerle bağlarının da önemi büyüktür. Böylece, sözgelişi, evlendikten sonra da ebeveynleri ile oturmakta devam eden ve kazançlarını ortaya koyan gençlerin bulunduğu «düşey aile» tipi, hareketi ve iş gücünün verimli olarak kullanılmasını engeller. Aile geleneklerı yanında, bazı dinsel bağlar zararlı bir etki yapar; çile doldurma, nefsi kırma ve içe kapanma gibi gelenekler dünyanın her tarafında görülmektedir.

Tarımla uğraşan faal nüfusun oranı da ekonomik başarıda önemli rol oynar. Gelişmekte olan ülkelerde, Hindistan'da olduğu gibi, faal nüfusun % 70 - 80 kadarı çok az etken olarak tarımda çalışır. Üretim yapabilecek yaşa gelen nüfusun da tarım alanında kalması ile ekilebilir toprağın aile başına düşen miktarının azalması sonucunu verir (Mısır'a 0,88 hektar), böylece bu yeni iş gücü ulusal üretimin artmasına yardımcı olamaz. Bu yüzden, bu iş gücünün tarım dışında çalışması gerekir.

S O N U Ç :

Kurumlar ne kadar etken olursa olsun, bunların o ülkenin özelliklerine uydurulması gerekir. Ekonomik gelişme, insanın çevresi ve hayat biçimi ile olan ilgilerini değiştiren sosyal değişim ile ilgilidir. Herhalde, sosyal alışkanlıklar ile ekonomik gelişme arasında karşılıklı etkinlik vardır.

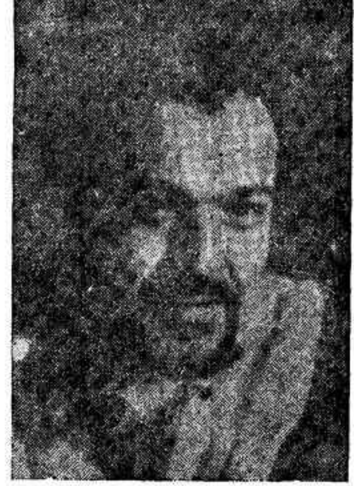
Ekonomik çaba, her şeyden önce, insan sorunudur ve sosyal ve kültürel yapının değişmesini doğurur. Ekonomik ve teknik ile sosyal ve kültürel hayat arasında bağlar vardır. Bugün, gelişmekte olan ülkelerin çoğunda kültür seviyesi en aşağı durumdadır, sanayileşmiş ülkelerin çalışma durumu ve sorumluluk duygusu örnek tutulursa ekonomik durumda bir gelişme olabilir.

---

(1) E. SALİN — Unterentwickelte Länder: Begriff und Wirklichkeit Kyklos 1959, fasikül 3, s. 412 vd.

(2) W. Arthur Lewis — Die Theorie des wirtschaftlichen wachstums. Tübingen 1956.

Mülkiyeli Bir Sanatçı

EROL AKSOY

Erol Aksoy, 1967 Karacan Armağanı yarışmasında üçüncülüğü almış bir sanatçıdır. Bilindiği gibi, bu Armağan'ın konusu Karagöz oyunları idi. Yarışmaya **Memişağa** takma adı ile katılan Aksoy, gönderdiği üç Karagöz oyununun değerlendirilmesi sonunda üçüncü seçilmiştir.

Halen Yedek Subay olan Aksoy, Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdikten sonra Devlet Konservatuvarı imtihanlarını vererek bu öğrenim kurumundan da mezun olmuştur. Daha sonra da Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinin Tiyatro Enstitüsü'nü bitirmiştir.

Üniversite öğrenimi boyunca tiyatro ile uğraşmış, oyunlar sahneye koymuş, Ankara'nın ilk amatör topluluğu olan Üniversiteliler Tiyatrosu'nu kurmuştu. Bu vesileyle yurt dışındaki Tiyatro Festivallerine de katılmış, bu festivallerde **«Helen'in Tahta Atı»** ve **«Sıcak Su»** adlı oyunları oynamıştır. **«Sıcak Su»** adlı oyunu Sinema - Tiyatro Derneği'nin Oyun Yarışmasında üçüncü olmuştur.

Eskiden bir ara gazetecilik de yapan Aksoy, Yedek Subaylık hizmeti bittikten sonra yine Devlet Tiyatrosu'na dönecek ve aktörlük görevini bu çatı altında sürdürecektir.

Erol Aksoy, Karagözü sahnede yaşatmak isteğindedir. Bu amaçla bazı denemeler de yapmıştır. Milliyet Gazetesi'nin Karacan Armağanına gönderdiği oyunlardan **Kanlı Nigâr'ı** önümüzdeki Ramazanda sahneye konulacak duruma getirmeğe çalışmaktadır. Müzikli oyun olarak düzenlenen Kanlı Nigâr'ın bestesini Nevit Kodallı yapmıştır.

Karagöz'ün, klâsik anlamda bir gölge oyunu olarak sürmeyeceği inancında olan Aksoy, onun ancak sahnede yaşayabileceğini söylemektedir. Bu amaçla da Kanlı Nigâr üzerine eğilmiştir.

Karagöz oyunları yanında radyo oyunları da yazan Aksoy, çok taraflı bir sanatçı olarak nitelenebilir.

SİTE ÇAL

Selânik Caddesi, Yüksel Caddesi ve Konur Sokağa cephesi olan (1.200) M2 lik arsamız üzerinde, Mülkiye Topluluğunun bütün ihtiyaçlarını karşılayacak modern bir Site kurulması şüphesiz zamana bağlı bir iştir. Bu güzel amaç gerçekleşinceye kadar, bu arsadan ve üzerindeki iki binadan, mensuplarımızın en iyi şekilde yararlanmasını sağlamak için, maddî imkânlarımız oranında, bazı faaliyetlerde bulunulmuştur.

I — BAHÇE :

Konur Sokağa bakan binamızın bahçesi, gördüğü rağbet karşısında artık mensuplarımızın ihtiyacını karşılıyamaz duruma düşmüştü. Bunun için ilk iş olarak iki binanın bahçesi, aradaki duvar kaldırılarak birleştirilmiştir. Bugün bahçemiz, ikiyüz kişinin rahatça oturabileceği, serinliyebileceği, müzik dinliyebileceği bir duruma gelmiştir. Bahçenin ana cephesi, artık Ankara'da benzeri pek kalmayan trafiğe tümüyle kapalı, ağaçlıklı Yüksel Caddesine baktığından, ayrı bir özellik kazanmaktadır. Trafiğin gürültüsü, toztoprağı, zaman zaman arzettiği tehlike bahçemiz için söz konusu değildir. Böylece Bahçemiz, aileyle gelinebilen, Ankara'nın en nezih ve ucuz bir yeri durumuna gelmiştir. İleride maddi olanaklarımız elverdiği takdirde, bir yüksek mimarın çizdiği proje dahilinde, yeniden düzenlenecektir.

II — LOKANTA :

Birlik, Adakale Sokaktaki binasından şimdiki yerine taşındığı zaman, katlarının yetersizliği dolayısıyla, lokanta için özel bir yer ayrılamamıştır. Birlik Binasının çok yakınında lokanta bulunduğundan, isteyenlerin orada yemek yiyebilecekleri düşünülmüş, sadece aperatif şeyler alınabilen bir kokteyl salonu yeterli görülmüştü. Fakat ihtiyaç ve zaruretler, bu salonu mecburen lokanta şeklinde kullanmaya zorlamıştı. Yazın bahçede yemek yenildiğinden bir güçlük yoktu. Fakat kışın yemek yemek, salonun küçüklüğü ve masa olmayışı dolayısıyla basbayağı bir mesele oluyordu. Bu nedenle yeni alınan binanın alt katı tümüyle değiştirilerek, kırkar kişilik iki salon halinde seksen kişilik bir lokanta durumuna getirilmiştir. Böylece yıllardan beri özlenen bir husus da gerçekleşmiş olmaktadır. Bundan böyle sınıf toplantılarını dışarıda yapmaya lüzum kalmamıştır. Sınıf toplantıları yapmak isteyenlere müstekil bir salon verilecektir. Yönetim Kurulumuz, yemek ve içki fiatlarını dışarıya oranla % 20 - 25 oranın da ucuz tesbit etmiştir.

III — MİSAFİRHANE :

Birliğimizin üyelerine sunduğu sosyal hizmetlerden biri de misafirhanedir. Bu hizmet, yerin darlığı, odaların küçüklüğü ve tavanların basıklığı dolayısıyla şimdiye kadar istenilen şekilde sunulamamıştı. Şimdi yeni alınan binada beş büyük oda misafirhane için ayrılmıştır. Bu odalar ve müştemilâtı modern bir şekilde döşenerek üyelerimize lâyık bir misafirhane meydana getirilmiştir. Misafirhanemizde kalacak üyelerimizin, Birliğimizin sunduğu yemek, dinlenme, oyun, sohbet ve okuma gibi bütün sosyal olanaklardan faydalanacağı tabiidir. Odalarımız mü-

ŞMALARI

sait olup, aile ile birlikte kalınılabilir. İsteyen ailelerin odalarına ilâve yatak verme imkânı sağlanmıştır.

IV — KÜTÜPHANE VE KONFERANS SALONU :

Birliğimizde yılda onbeş civarında konferans verilmektedir. Bunun dışında çeşitli mesleki ve sosyal toplantılar yapılmaktadır. Gerek Birliğimizin, gerekse Birliğimizde merkezi bulunan kardeş sendika ve teşekküllerin genel kurul toplantıları için salona ihtiyaç duyulmaktadır. Birliğimize gönderilmiş yüzlerce cilt kitap, paketlerde sarılı şekilde durmakta, yer olmaması nedeniyle üyelerimizin bunlardan yararlanmaları sağlanamamaktadır. Bu ihtiyacı gözönünde tutan Yönetim Kurulumuz II nci binanın orta katını bu maksatla restore etmektedir. Kütüphane ve konferans salonunun yeni mevsime yetiştirilmesi için gayret gösterilmektedir.

V — ŞEREF SALONU :

Yer darlığı sebebiyle, şimdiye kadar Birliğimizin yaşlı üyeleri ve resmî misafirleri için bir yer ayrılamamıştı. Bu durumda Birliğimize daha çok genç ve orta kuşaktan Mülkiyelilerin devam ettiği görülüyordu. Bu kere kavuştuğumuz yeni imkânlar karşısında, büyük ağabeylerimizin de Birliğe devamını sağlamak için onlara mahsus olmak üzere bir kat ayrılacaktır.

VI — DİNLENME VE SOHBET SALONLARI :

Misafirhanenin yeni binaya taşınması dolayısıyla boşalan kat, yeniden tefriş edilerek, diğer dinlenme ve sohbet salonlarına ek olarak, üyelerimizin istifadesine sunulmuştur.

Yukarıda da söz ettiğimiz gibi, bütün bu hizmetlerin mükemmellik derecesi maddî imkânlara bağlıdır. Maddî imkânların sağlanması ise, bütün Mülkiyeli ağabey ve kardeşlerimizin maddî ve manevî gayretlerine, çağrılarımıza cevap vermelerine dayanmaktadır.

D U Y U R U

TAŞRADAKİ ÜYELERİMİZİN DİKKATİNE

1 — Yeni misafirhanemiz, bütün konforu faiz olarak, açılmıştır. Odalarımız müsait olup, aileyle birlikte kalınabilir. İstiyen ailelere ilâve yatak verilir. Mektupla veya telefonla önceden haber verildiği takdirde yer ayrılır.

2 — Dergimiz baskıda iken cereyan eden ve Sayın Araç Kaymakamı Fahrettin Ölmez'e karşı müessif bir tecavüz mahiyetinde olan olay Birliğimizce ele alınarak, Türk İdareciler Derneği ile müştereken, mahallinde tahkikata girişilmiştir. Neticesinden gelecek sayıda bilgi verilecektir.

Batı Dünyasının Dengesini Bozan Olayların Gerçek Nedeni

Baskı Grupları

İsmail GÜZELİŞ
Taşköprü Kaymakamı

Son zamanlarda Büyük Batı Ülkelerinde toplumsal ve ekonomik bazı sarsıntılar başlamıştır. Devlet büyüklerine sık sık suikastler yapılmakta, işçi ve öğrencilerin sokak gösterileri zaman zaman kanlı olaylara yol açmaktadır.

Bütün dünya ülkelerini etkileyen bu olayların gerçek nedeni baskı gruplarıdır.

Demokratik hayatın tabiî gereğinden olan baskı gruplarının meydana geliş şekillerini, yaptıkları çalışmaları, amaçlarına ulaşmak için izledikleri metodu ve kullandıkları araçları tetkik ettiğimizde, dünyayı sarsan şu son suikastlar, öğrenci ve işçi gösterileri daha iyi anlaşılacaktır.

Baskı Grupları Nedir ve Nasıl Meydana Gelir? :

Bir toplumu meydana getiren kişiler, ortak bir çıkarları söz konusu olduğunda derhal bir araya gelerek gruplaşırlar. Örneğin, gecekonduların yıkılması hakkında bir kanun teklifinin Yasama Organına getirilmesi halinde, gecekondu sahiplerinin birleşiverdiklerini görürüz. Birbirini hiç tanımayan bu insanlar, kendi çıkarlarını zedeleyecek bir kanunun Yasama Organından çıkmaması için harekete geçerler. Milletvekillerine telgraflar çekerler, gösteri yürüyüşleri ve basın toplantıları yaparlar.

Bir ülkeyi meydana getiren ve sayıları bir hayli çok olan menfaat gruplarının hepsini birer siyasî parti halinde sıralamak imkânı yoktur. Bu nedenledir ki, menfaat gruplarının, hak ve hukuklarını kamu idarelerine duyuracak bir düzen içinde çalışmalarını, demokratik yönetim yolunun olağan bir sonucu olarak kabul etmek zorundayız.

Baskı Gruplarının Kullandıkları Metotlar :

Demokratik düzenin vazgeçilmez bir unsuru olan menfaat gruplarının, ortak çıkarlarını gerçekleştirmek için izledikleri yolları şu şekilde sıralayabiliriz :

1 — İkna Etmek «İnandırmak» : Menfaat grupları, ortak çıkarlarını gerçekleştirmek için özellikle ikna metodunu kullanırlar. Kamu görevlilerine dilediklerini anlatıp açıklar ve çıkarlarına uygun karar alınması için gayret gösterirler.

2 — Kamu Oyunu Etkilemek : Kendi çalışmalarıyla kamu görevlilerini etkileyemeyeceklerini anlayan menfaat grupları, diğer bazı kuvvetlerin desteğini elde etmek için çaba sarfetmeye başlarlar. Genellikle basın, radyo, televizyon ve gösteri yürüyüşleri gibi araçlarla kamu oyunu kendi yönlerine çekmek isterler.

3 — Zorba Hareketleri : İkna etmek ve kamu oyunu etkilemek gibi yollardan bir sonuç alamayan baskı grupları, son çare olarak, kanunsuz olmakla beraber sık sık kullandıkları şu usullerden birisine başvururlar :

a — Hükümet Çalışmalarını Kösteklemėk : Baskı grupları, diledikleri kararı çıkartabilmek için çok defa kamu idareleriyle işbirliğinin reddedilmesi ve Devlet vergilerini ödemekten çekinme gibi direnme hareketlerine başvururlar.

b — Rüşvet : Para, menfaat gruplarının bir çok işlerinin olumlu sonuca ulaşmasına vesile olan kıymetli bir araçtır. Bir çok tılsımlı kapılar bu anahtar sayesinde açılır. Nitekim Dünyanın birçok yerlerinde devlet işlerinde rüşvet ve görevi kötüye kullanma gibi yolsuzluklar sık sık ortaya çıkmaktadır.

c — Tehdit ve adam öldürme : Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi, kârdan başka birşey düşünmeyen tröstleşmiş petrol şirketleri ve harp silâhı imâl edip satan büyük kapital sahipleri, çıkarlarına uygun hareket etmeyen kamu yöneticilerine karşı tehdit yağdırıp onları korkutmak isterler. Bu şekildeki çalışmalariyle de bir sonuç elde edemeyen baskı grupları, en son çare olarak, Devlet ve ülkesinin menfaatını savunan bu ülkücü kamu yöneticisini ortadan kaldırmak yoluna giderler.

Baskı grupları, bu gibi çalışmalarında yalnız kendi çıkarlarını gözetirler ve bu davranışlarının kamu yararlığına uyup uymadığına bakmazlar.

Suikastların, İşçi ve Öğrenci Gösterilerinin Gerçek Nedeni :

Baskı grupları hakkındaki bu açıklamamızın ışığı altında, işçi ve öğrenci hareketlerinin anlaşılması kolaylaşacaktır.

1 — Devlet Büyüklerine Yapılan Suikastlar : Amerika Birleşik Devletlerinde, Vietnam Savaşı'nın devamında çıkarı olan silâh yapımcı şirketler, siyah - beyaz eşitliğinin sağlanılması halinde zarara uğrayacak büyük çiftlik sahipleri, fakir ülkelerinin petrol kaynaklarını sömüren büyük petrol şirketleri vardır. Bu menfaat grupları, kendi çıkarlarına zarar verebilecek ülkücü kimseleri baskı usulleriyle sindirmeye çalışırlar. Buna rağmen yola getiremedikleri Kamu Yöneticilerini ortadan kaldırmaktan bile çekinmezler. Nitekim tröstlerin kanunsuz dileklerine hayır diyen John F. Kennedy, ırk ayrımına karşı çıkan Zenci Lider Dr. Martin Luther King ve Vietnam'daki Harbe son vereceğini ilân eden Robert Kennedy vuruldu. Bu ülkücü devlet adamlarını ve önderleri vuranlar, gazetelerde isimlerini okuduğumuz zavallı insanlar değildirler. Onlar yalnız birer maşadır. Patlayan silâhın tetiğini çeken kimse, silâh imalâtçıları veya petrol Şirketlerinin başındaki adamdır. Ağzında pürosu, elinde viski bardağı bulunan bu karanlıktaki adam, bir Devlet Adamının kendisine zarar vereceğini sezdiği anda tetiği çekiveriyor. Gözü kan bürümüş ve çıkarından başka bir düşüncesi olmayan bu adam, daima perde arkasında kalıyor ve emirlerini oradan veriyor.

2 — İşçi ve Öğrenci Hareketleri : Fransa'da başlayıp İtalya ve diğer ülkelere sıçrayıveren sokak gösterilerinin asıl nedeni, işçi ve öğrencilerin birer baskı grubu olarak harekete geçmesidir ve öğrenciler, normal yollarla hak ve hukuklarını elde edemiyeceklerini anlamışlardır. Batı sanayiinin emekcisi bulunan işçiler, elde edilen faydaların kendilerine âdilane bir alın terlerinin karşılığını tam olarak almalarına engel olduğunu sezen işçiler, grev ve sokak gösterileriyle bu haklarını elde etmeye çalışmaktadırlar.

Öğrenciler ise, Batı Demokrasinin üzerine oturduğu ve fakir dünya ülkelerinin sömürülmesi esasını dayanan düzenin, haysiyetlerine dokunduğunu görmektedirler. Bu sebeple Batı Dünyasının gençliği ve aydınları, Toplum Düzeninin daha insani, daha düzgün ve daha şerefli bir şekilde kurulmasını gerçekleşemeyeceğini anlayan gençler ve aydınlar, kuvvetlerini kabul ettirmek için baskı çalışmalarının en etkilisi olan sokak gösterilerine başvurmaktadırlar.

Mevcut düzen ile zenginliklerini ve mutluluklarını sağlayanlar ise, bu hareketleri önlemek için her türlü oyuna başvurmaktadırlar.

Sonuç:

Çok defa baskı grupları, özel çıkarlarını kendileri için daha kârlı görerek Devlet ve Milletin çıkarlarını ayaklar altına almak isterler. Çünkü insan, yaratılış itibariyle daima kendi çıkarını gözetir.

Bu nedenle Devlet, kişilerin ve onların meydana getirdiği menfaat gruplarının gayet çeşitli olan bencil diledikleri̇ni, toplum düzenine zarar vermeyecek ve hatta yeraltı olacak bir şekilde düzenlemek zorundadır. Bu da, kişiler arasında, aynı yüklenmelere girmelerine imkân verecek bir eşitlik kurmakla mümkün olur. Aksi halde, o Devleti meydana getiren kurumlar ve teknik kuruluşlar tamamen özel çıkarlara göre yönetilir. Bunun sonucunda da, kişisel üstünlükler ve zorbalıklar kuvvet kazanarak kamu yararlığı çiğnenmeye başlanır. Kamu görevlileri ve teknik kuruluşlar tehdit ve zorba hareketleriyle sindirilip veya ortadan kaldırıldıklarından, bencil kimselerin meydana getirdiği kötülükler alıp yürür. O ülkede bir kararsızlık ve duraklama başlar. Toplumu bir araya getiren bağlar gevşeyerek Devlet kuvvetden düşer. Küçük ve özel çıkarlar uğruna kamu yararlığı çiğnenir. İtirazlar ve tartışmalar çoğalır. En üstün bir fikir bile kavgasız ve gürültüsüz kabul edilmez olur. Aşağılık bir çıkar, genel menfaat adını alır. Gizli amaçlarla hareket eden kişiler, bir takım adaletsiz ve bencil dileklerini kanun haline getirirler imkânını bulurlar. Genel toplantılara kimse gitmek istemez; çünkü orada genel arzunun üstün gelmeyeceği önceden bilinir. Olup bitenlerle kimse ilgilenmez. En sonunda da herkeste, «neme gerek» zihniyeti hâkim olarak o toplum gerilemeye ve yok olmaya doğru gider. Aynen Büyük Roma İmparatorluğunun çöküşü gibi. (*)

(*) J.J. Rousseau — Toplum Anlaşma. «Du Contra Social» Sayfa : 18, Türkçeye çeviren : V. Günyol, Millî Eğitim Basımevi Ankara, 1946.

3 Ayın Konuları

A. A.

Çekoslavakya Olayı ve Emperyalizmin Öbüryüzü

Çekoslavakyanın beş Varşova Paktı üyesi tarafından cebren işgali, medenî batı dünyası kadar, sosyalist kampın taraftarları için de sürpriz olmuştur.

Gerçi Çekoslavak yöneticileri ile demirperdenin bir kısım diğer mensupları arasında bir kaç aydır devam eden bir nevi çekişme artık gizlilik derecesini aşmış ve dünya kamuoyunun malı olmuştu. Fakat, bilhassa Rusyanın «sulh içinde bir arada yaşama» parolasıyla yeni öz gürlüğünü alan Asya ve Afrika Devletleri başta olmak üzere, dünyaya karşı giriştiği sulh taarruzunu ve bu uğurda yıllardır yapmış olduğu milyarlarca liralık fedakârlığı bir anda feda edemiyeceği kanaati herkeste yerleşmiş gibiydi. Bu duruma rağmen, görünen şartlarda ne gibi bir değişiklik olmuş da Çekoslavakya işgal edilmiştir?

Olayların nedenlerini derinlemesine incelediğimizde, ilerisi için herkese ibret teşkil edecek şu hususları müşahade ediyoruz :

I — Doğu Avrupadaki demirperde, Rusya için bir emniyet çemberidir ve bunun her ne sebeple olursa olsun aralanması veya daralmasına tahammülü yoktur.

Gerçi, Çekoslavaklar, 1956 yılında Macarlar gibi Varşova Paktından çıkacakları veya sosyalist rejimi değiştireceklerine dair en ufak bir beyanda bulunmamışlardır. Fakat, başta Rusya olmak üzere diğer Varşova Paktı Devletlerinin memleket içinde azınlıkta bulunan yöneticileri gayet iyi bilmektedirler ki, memleketleri dahilinde en ufak bir serbesti halinde, kendileri de rejimleri de yıkılmaya mahkûmdurlar. Öyleyse, Çekoslavakların bu cür'etli denemesini daha başta durdurmak kendileri için bir hayat memat meselesi olmaktadır.

Neticeyi bu yönüyle Doğu Almanya, Polonya, Macaristan ve Bulgaristan için (23) yıllık; Rusya için ise, birkaç nesli de içine alan, (51) yıllık deneme olarak büyük bir sükûtu hayal ve fiilî itiraf sayabiliriz.

II — Çekoslavakya, diğer Varşova Paktı devletlerine nazaran - Rusya hariç - sanayii ileri bir memlekettir. Nisbî de olsa bir serbesti, kendilerini batı'ya açıp; ekonomilerini batı ile mübadele esasına çevirebilir.

Bu ise Rusyanın ekonomik siyasetine tamamen aykırıdır. Çünkü, Varşova Paktı aynı zamanda, Rusyanın, peyklerini ekonomik yönden sömürmesi esasına hizmet eden bir teşekküldür. Bir pakta bağlı olsun veya olmasınlar, II. Cihan Harbinden evvel İngiltere, Fransa ve Almanyanın; II. Cihan Harbinden sonra da Amerikanın batı dünyasında eline geçirdiğini kendi ekonomileri için istismarı keyfiyetini, yine II. Cihan Harbinden sonra Rusya demirperde gerisi memleketleri için tatbik etmiş durumdadır. Gerçi bu 7000 yıllık medeniyet tarihinin klâsik konularından biridir ve her devirde kuvvetli zayıflı sömürmüştür. Fakat, 20. Yüzyılın dünyası şimdi, «Sömürü» düzeni aleyhine bina edilmiş ve bunu baş propagandası yapmış bir düzenin kendi içinde aynı metodu mensuplarına tatbike şahit olmak gibi bir garabetle karşılaşmaktadır.

Bu yönüyle neticeyi, yeni yeni uyanan ve siyasî olduğu kadar ekonomik bağımsızlığına da çok düşkün genç devletlerin ilerdeki ilişkileri bakımından çok ibret verici buluyoruz.

III — Son Çekoslavak Olayı ile, evvelce çok söylenmiş, fakat, zaman zaman tevil yolları ile izaha çalışılmış bir diğer konu açık bir şekilde bütün dünyaca anlaşılmış oluyor: Emperyalizm hem doğu hem de batı bloku için varittir ve eski çağlarda olduğu gibi 20. yüzyılda da her iki blok başı, ister siyasî ister ekonomik menfaatleri yönünden, bu konuda tatbikatçı durumundadırlar.

Neticeyi bu yönden değerlendirdiğimizde; her memleketin ancak kendi kuvveti ile hayatını devam ettirebileceği ve ancak kendi ekonomisi ile ayakta durabileceği neticesi çıkar. Pakt-

lar, ancak zaruret hallerinde sarılınabilecek muvakkat tedbirler ve bu yolla siyasî veya ekonomik bağımlılığa varmaması kaydiyle o memleket için faydalı telâkki olunabilirler.

IV — Kıbrıs'a çıkarmamıza karşı Amerikanın müdahalesi karşısında bir kaç yıl evvel Sayın İsmet İnönü'nün söylediği, şimdi ise başka bir şekilde de olsa De Gaulle'ün gerçekleştirmeye çalıştığı Amerika ve Rusya dışında bir 3. Dünya fikrinin, anlayışsız bu iki zıt kardeş sayesinde bir gün gerçekleştiğini görürsek şaşmamalıyız.

II. Kennedy Olayı-Zenci Çatışmaları ve Amerika

Kuruluşundaki özel şartlar herkesce malûm olmakla beraber, hızlı inkişafının insanlarda uyandırdığı takdir hissi, galiba hepimizi yanıltmış bulunuyor. Eski dünyanın en akıncı ruhlu, en hür düşüncelilerinin kurduğu Kuzey Amerika, bir noktadan sonra Güney Amerikadan farksız olduğunu göstermiş durumdadır.

Amerika Birleşik Devletleri (5) yıldır büyük bir çalkantı içindedir. Bunu sadece Vietnam Savaşına bağlamak saflık olur. Tarihinin muhtelif devrelerinde bundan çok ciddî bunalımlarla karşılaşmasına rağmen, bünye çalkantısına düşmemiş olan 20. asır Batı Dünyasının Lideri, bu kere kendi dahi ne yapacağını şaşırmış vaziyettedir.

Bir taraftan zenci - beyaz kavgası sosyal bünyeyi kemirir, zencileri güney'de bağımsız bir devlet kurma fikrine doğru iterken; diğer yandan beyazlar Vietnam konusunda olduğu gibi sulh - harp ve milletlerin iç işlerine ne derecede karışılacağı gibi noktalarda birbirlerine zıt gruplara ayrılmakta ve buna telifçi bir yolla çare bulamamaktadırlar.

Diğer taraftan, Demokrasiyi Batı Avrupanın anlamadığı ölçülere kadar ileri götürmesi ve her vakit Lider çıkarabilmesiyle meşhur olan A.B.D., bu sefer, kendini battığı girdaptan çıkarabilecek Lider'lerini yoketme zıtlığına düşmüş bulunuyor.

Pekçok misâlini tarihte gördüğümüz, ekonomik ve teknik yönden zamanının en ileri seviyesine çıkmış devletlerin uğradığı dejenerasyon aynen Birleşik Devletleri de tehdide başlamış görünüyor. Buna bir de, memleketin karışık menşe dezavantajı eklenince, bir kıt'a büyüklük ve nüfusundaki topraklar üzerinde yaşayan insanların devlet düzenini muhafazada karşılaşacağı güçlükler frensiz bir toplum havasını vermeye yetmiştir. Memleketi bu bünye çatışmasından kurtarmak ve dünyaya huzur vermek amaciyle girişilen ve kurulduğundan beri başarı sağlamış «lider çıkarma» metodu ise, son beş yılda ciddî şekilde tehlikeye girmiş görünüyor. Önce Jon Kennedy, sonra Martin Luther King ve şimdi de Robert Kennedy'nin katli bu kanımızı kuvvetlendiren olaylardır.

Olayların inkişaf seyri ; memleket içinde sulh, dünyada daha sevilen bir Amerika ve insanlar arasında kardeşlik ilkelerini lâftan tatbikata intikal ettirecek insanlara Amerikada hayat hakkı tanınmak istenmediğini göstermektedir. Daha doğrusu, bu hareketlere teşebbüs ferdî veya zümrevî kaldıkça hoş görülecek; Devlete maledilmek istenirse, bunu yapmak isteyecek kendi Lider'leri bile olsa, yokedilecek. Eğer hareket şuurlu ve tertipli ise, korkunç demekten başka diyecek birşey kalmıyor..

Tarih, ileri refah derecesine vardıktan sonra birbirini yiyen, kurduğu düzeni dejenere ederek bir müddet sonra tanınamıyacak şekillere bürünen devletlrin misalleriyle doludur. Roma, Mezapotamya, Orta Asya ve son olarak da Osmanlı İmparatorlukları bunun tipik misalleridir.

Temennimiz, Amerikalıların tersine işlemeye başlayan bu çarkı derhal durdurarak, hem kendileri hem de dünya için anormal hale giren düzene bir son vermeleri ve bazı fedakârlıkları göze alıp medeniyetlerini kurtarmalarıdır. Bir memlekete millet değil de, gangsterler, gözü dönmüş menfaat sahipleri ve anormal insanların kliği hakim olduğu, devlet düzeni de buna mani olamadığı anda, tarihin çizdiği sosyal kanunları durdurmağa kimsenin gücü yetmez. Okumasını bilen Avrupa bunu iyi öğrenmiştir. Bilmiyenlerin de bilenlerden öğrenmesi en akıllıca yol olur...

Olaylar

Merkez Valilerinden Sayın Niyazi Aras, Danıştay Üyeliğine seçilmiş;

Odalar Birliği Gnl. Sek. Yrd. Sayın Namık Kemal Savun, aynı teşekkülün Genel Sekreterliğine,

Dışişleri Bakanlığından Sayın Gündoğdu Üstün, Belgrat Büyük Elçiliğine,

Gümrük ve Tekel Bakanlığı Müfettişi Hasan Güngör Sağ, aynı Bakanlık Müsteşar Muavinliğine,

Doç. Dr. Bülent Daver, Siyasal Teoriler Kürsüsü Profesörlüğüne atanmışlardır.

Kendilerini tebrik eder, başarılar dileriz.

★ ★

Personel Sendikaları, meslekî problemlerinin halli için evvelce kurulmuş olan iki Teşekkülün birleşmesi suretiyle, (Türkiye Kamu Personeli Sendikaları Konfederasyonu - Türk Persen) namiyle yeniden kurdukları yetkili ve tek Konfederasyon bünyesinde memurlarla ilgili çeşitli konuların üzerine eğilmiş bulunmaktadırlar.

Personel Kanunu, Memur Sendikaları Kanunu, Emeklilik Kanunu bu çalışmaların başlıcalarını teşkil etmektedir.

Meclisin bu teşrii devresine zikri geçen kanunların aksayan noktalarının düzeltilmesi amaciyle hazırlanan Kanun Teklifleriyle çıkacaklarını ifade eden Konfederasyon yetkilileri; bilhassa, Emekli Sandığının yönetimine memur temsilcilerinin de iştirakinde ısrar etmektedirler.

★ ★

Sabırlı ve fedakâr arkadaşımız Ali Çankaya tarafından tekrar hazırlanıp (5) cilt olarak tertip edilen Mülkiye Şeref Kitabı, baskıya verilmiş bulunuyor.

Yıl sonuna kadar baskısının bitirilmesine çalışılan bu dev eserin eksik olmaması için, her hangi bir sebeple henüz suallere cevap vermemiş bulunanların acele bir mektupla gerekli bilgiyi (Posta Kutusu No. 10 Cebeci - Ankara) adresine gönderilmelerini tekrar hatırlatmayı faydalı görüyoruz.

★ ★

Gelişen ve güzelleşen Fakültemizin eski ve orta kuşak için hatıra değeri büyük olan (Mermer Salon) u Sayın Aziz Köklünün gayretiyle yeniden ihya edilmektedir. Aynı şekil, Spor Salonu da yeniden tamir edilip, gençlerin istifadesine açılmak üzere son şeklini almış bulunuyor.

4 Aralığa yetiştirilmesine çalışılan her iki hususun hallinde gösterdiği hassasiyet ve enerjik tutumu dolayısiyle Sayın Hocamıza Camiamızın teşekkürlerini sunarız.